

Muntanya

www.cec.cat

ANY 136 • DESEMBRE 2012

902

EL MONTSENY

El gorg Negre de Gualba
Els intel·lectuals i el Montseny

EXCURSIONISME

Circuit pels Ports

VIATGES

Danakil, volcans a Etiòpia

PARCS NACIONALS

A peu pel Grand Teton (EUA)

TRESCS

D'excursió pel Sàhara

3,95 €

9 770212 211006

Per conèixer i gaudir de la muntanya amb seguretat...

Participa en els cursos de l'Escola de Muntanya
i en les activitats dels Guies del CEC

Centre Excursionista de Catalunya
www.cec.cat

Per estar al dia de tot el que fem, segueix-nos a:

@EscolaiGuiesCEC

EscolaiGuiesCEC

www.facebook.com/escola.cec

Escola i Guies CEC

bloc.cec.cat

Muntanya

Edita

Centre Excursionista de Catalunya
Paradis, 10-12
08002 Barcelona
Telèfon: 933 152 311
Fax: 933 151 408
revista.muntanya@cec.cat

Director

Ferran Alexandri
ferran.muntanya@cec.cat

Secretari de Redacció

Ernest Godó
ernest.muntanya@cec.cat

Consell de Redacció

Ton Barnils, Jordi Bernat, Joan Campañà, David Mengual, Enric Nosàs, Pau Quesada, Roger Rovira, Josep M. Sala, Carol Torres

Edició i correcció

Estudi Ferran Alexandri

Disseny i maquetació

Estudi Toni Inglès
www.toni-ingles.com

Cartografia

IGEO

Publicitat i subscripcions

Telèfon: 933 152 311

Distribució a llibreries

Revista Altaïr, S.L.
Telèfon: 933 208 648

Impressió

CEVAGRAF, SCCL
IMPRÈS EN PAPER ECOLÒGIC

Dipòsit legal: B-545-1958
ISSN: 0212-2111

La revista *Muntanya* respecta les opinions expressades a través dels articles dels seus col·laboradors, però no les comparteix necessàriament, fent propis només els continguts de l'editorial.

El Centre Excursionista de Catalunya, a l'efecte previst en l'article 32.1, paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a què qualsevol de les pàgines de la revista *Muntanya*, o una part d'aquestes pàgines, siguin utilitzades per a la realització de revistes de premsa.

Qualsevol acte d'explotació (reproducció, distribució, comunicació pública, posada a disposició, etc.) de la totalitat o d'una part de les pàgines de la revista *Muntanya*, requerirà l'autorització oportuna, que serà concedida per CEDRO (www.cedro.org).

Associació de Publicacions
Periòdiques en Català

Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència

Bloc de Muntanya
www.revistamuntanya.wordpress.com

Muntanya

ANY 136 • DESEMBRE 2012 902

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpí Català

8 El gorg Negre de la riera de Gualba Ferran Alexandri i Alfred Montserrat

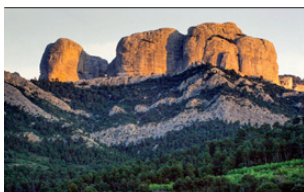
Un article que presenta els itineraris per anar al famós gorg Negre i al salt de Gualba, indrets feréstecs i meravellosos, acompanyats de les llegendes de bruixes i encantades que viuen a les aigües del Montseny.

18 El Montseny és una ametista que tothom anhela

Carles Albesa i Riba

Amb aquest treball descobrirem com el massís del Montseny sempre ha estat punt de mira d'artistes i escriptors.

24 Circuit excursionista pel Port d'Horta de Sant Joan

Antoni Cabré Puig

Un interessant recorregut des d'Horta de Sant Joan fins a la punta Blanca i el refugi de les Clotes per descobrir indrets ben especials d'aquesta zona muntanyosa.

32 Descobrir a peu el parc nacional Grand Teton

Josep Maria Sala i Albareda

Una muntanya de més de quatre mil metres situada al parc nacional Grand Teton, a l'estat nord-americà de Wyoming, que va ser escalada per primer cop al segle XIX.

42 La depressió de Danakil: el forn d'Etiòpia

Jordi Lloret Prieto

El volcà Erta Ale és un dels pocs llocs del món on es pot pujar i veure el magma en ebullició, un espectacle dantesco i gairebé únic.

54 Una excursió al Sàhara, el desert més gran del món

Borja Bouza, Pep Rafanell i Ferran Alexandri

Trepitjar el desert representa fer una excursió insòlita en un paisatge hostil i alhora extraordinari. Sota un sol de plom hi ha també una cultura autèntica i entranyable.

SECCIONS 4 Editorial 5 La motxilla de muntanya

64 Publicacions 66 Crònica alpina 68 Vies d'escalada 72 L'excursió del mes
74 L'entrevista 76 Noticiari 81 Els arxius del CEC 82 Índex 2012

«Adéu, Espanya»

És evident que els que varem assistir a la manifestació de l'Onze de Setembre, Diada Nacional de Catalunya, varem copsar sense cap mena de dubte que una part molt important de la ciutadania catalana demanava sense embuts una Catalunya independent d'Espanya.

La nostra entitat, que des de la seva fundació el 1876 i després del cop d'estat que acabà amb la Primera República federalista, es constituí per un desig de la societat civil catalana de l'època per tal de servir a la recuperació de la llengua, el patrimoni cultural i la història del país, en definitiva de la catalanitat, enfront d'una Espanya empobrida, sense projecte i en mans dels plutòcrates.

Aquesta situació és, al meu entendre, la que es torna a donar en els moments presents i que, com a conseqüència de la profunda davallada econòmica, ens ha portat a una situació d'atzucac on només hi ha dos camins: o bé seguim amb la sort que pugui tenir l'Estat espanyol o bé emprenem una direcció independent de la resta de l'Estat. Les dues opcions són plenes de riscos i de resultats incerts.

Tot depèn de la confiança que a la fi tinguem en nosaltres mateixos, i això ens ha de portar a prendre una decisió, per difícil que sigui. No decidir és, en aquest cas, una opció que vol dir que tot segueixi igual, o més aviat pitjor, segons es va veient, si hem de fer cas de totes les amenaces que ara envolten els catalans sigui quin sigui el seu origen. Només els que esperen tenir beneficis personals fora de Catalunya poden ser els partidaris de l'actual statu quo.

Es difícil de pensar que Espanya tingui realment un projecte creïble per fer que tots plegats puguem esperar un futur millor per als nostres fills. Més aviat ens porta a pensar que res canviarà i

que els interessos de l'oligarquia i la plutocràcia són els que han de prevaldre en detriment, com sempre, dels nostres com a catalans, haguem nascut aquí o no. Res fa pensar que Espanya tingui una visió en la qual els catalans tinguem res a guanyar, més aviat al contrari. Caldrà primer pagar el nostres errors, però el més greu és que haurem de pagar bona part del seus. És evident que la primera dècada dels 2000 la podem donar per perduda, la quantitat de capitals malgastats en inversions absurdes, especulació en immobles, corrupció, despropòsits de bancs i caixes en lloc de recerca, infraestructures rendibles o parcs industrials. Per tot plegat, ens han dut a un forat de molt difícil sortida.

La meua visió dels motius de la manifestació no són solament una qüestió de dignitat nacional, que com a catalans hem de sentir si ens creiem una nació, sinó que és la reacció de la ciutadania, catalanista o no, és més aviat un «Adéu, Espanya», que ja en tenim prou de bajanades.

Josep M. Puente

President del Centre Excursionista de Catalunya

NAVARROBADA.BLOGSPOT.COM

L'estelada oneja al cim del Canigó.

Descobrir paisatges llunyans i exòtics

Explorar en el més pur sentit romàntic el món llunyà, aïllat i meravellós, és també una bona opció per evadir-se, encara que sigui per uns dies, del moment present, del dia a dia de la colpidora realitat urbana i social. És, també, com propugnaven els romàntics, una recerca de la llibertat autèntica.

Ja fa alguns anys que el Centre Excursionista de Catalunya, a través de l'Escola de Muntanya, els Guies del CEC i les seccions esportives, organitza i promou tresors per conèixer els diversos racons del món, generalment allunyats, des del punt de vista sempre del coneixement del paisatge i la muntanya.

Potser el desert és l'expressió més remarcable de tot això, perquè és un lloc estrany, màgic, i encara que no ho sembli, accessible a tothom, que podem descobrir a peu, fent, com faríem sempre, una excursió, però a través de muntanyes de sorra. Una veritable aventura que en aquest número hem volgut mostrar gràcies, sobretot, a l'èxit que han tingut els dos darrers viatges que hem organitzat al Sàhara, al sud de Tunísia.

Ferran Alexandri

ROGER ROVIRA

Foto de portada: El salt del gorg Negre (Montserrat, Vallès Oriental).

LA COLUMNA

Art contemporani a l'alta muntanya

Per Albert Gusi

Ras i curt: les muntanyes són el meu espai de creació. Són el taller d'artista més immens i més bèstia que hi ha. Territori de creativitat generós, ric de textures, contundent amb les formes, fèrtil en tot i per a tots. Per dins d'elles, per damunt d'elles, entre elles i amb elles, autors de tots els temps cerquen creativitat a senalles. A la muntanya hi pugen escriptors i en baixen novel·les, s'hi adrecen poetes i en redrecen versos, hi caminen cuiners encuriosits que cuinen cassoles de paisatges farcits d'aromes i gustos, hi caminen músics per convertir sons en partitures i dramaturgs i cineastes que hi fan córrer guions i pintors que suquen els pinzells al verd del prat, al blau del cel, al roig del vent... La generositat de la muntanya és immensa com ella mateixa.

I jo també hi pujo a la muntanya, com molts de vosaltres. Hi pujo a cosir-hi projectes artístics breus, fugaços... Són intervencions artístiques en les quals no m'interessa deixar-hi cap empremta que s'allargui en el temps. Obres d'art que no poden esdevenir-se a qualsevol lloc, sinó en indrets fermament escollits. Es tracta d'intervencions paisatgístiques on la potència del lloc és essencial. Com per exemple, un dels meus primers projectes d'alta muntanya: *Objectiu Medacorba*. El Medacorba és un cim singular i únic, un cim transfronterer on coincideixen entre roc i roc les fronteres de França, Andorra i Catalunya. Aquest cim, observat a distància i damunt d'un mapa, m'atreia poderosament. Així doncs, el juliol de 2006, un grup de 7 persones enfilàvem el camí cap al circ de Baiau. *Objectiu Medacorba* consistia en transportar al capdamunt del cim un trípod gegant de 7,5 metres, muntar-lo coordinadament tal i com havíem assajat un munt de vegades, alçar-lo amb molta precaució i aconseguir l'objectiu de l'acció: obtenir la primera fotografia suportada damunt de tres països. Èxit total. Amb un pota del trípod a França, una altra a Andorra i la tercera a Catalunya accionàrem la càmera a distància i un sol clic fou suficient per coronar el projecte. L'any 2009 vaig fer al massís central de França, a l'Alvèrnia, el projecte *Le champ de rugby de l'ASM Clermont Auvergne sur les pentes du Roc de Courlande*. Una intervenció artística que desplaçava les dimensions exactes del terreny de rugby del campió francès de lliga, l'ASM de Clermont d'Alvèrnia, sobre els pendents verds i inclinats de la muntanya de Roc de Courlande. Calia retornar el terreny de joc als seus orígens, és a dir a les pastures verdes dels camps i dels prats, lluny de pobles i ciutats. Un any abans, el 19 de juliol de 2008, coincidint amb el concert de Bruce Springsteen al camp del Barça, vaig traslladar el terreny de joc dels blaugranes al poble més petit de Catalunya, Sant Jaume de Frontanyà. Un Nou Camp a Sant Jaume de Frontanyà desplaçava porteries, ratlles, escuts, àrees tècniques... i tot posat damunt d'un camp talment com si fos el Nou Camp. I més recentment, aquest més de juny de 2012 he realitzat un dels projectes d'alta muntanya més complexos i arriscats que he fet mai: *Por o glaziar de l'Aneto baxa una pilota de placha chigan*. Un equip format per dotze muntanyencs hem pujat fins al coll de Coronas per tal de llançar des d'allí una pilota de platja gegant (220 cm) que recorregués tota la glacera de l'Aneto. Tot filmat i documentat per ser exhibit properament.

Per a mi, intervenir en la muntanya significa homenatjar-la fins a l'extrem de la reverència i el vassallatge. Una obra en l'alta muntanya interpella l'espectador, i aquesta cerca a convertir-lo no tan sols en un apassionat del paisatge, sinó també en un apassionat de l'art contemporani.

El darrer projecte d'Albert Gusi «Por o glaziar de l'Aneto baxa una pilota de placha chigan».

CARTOFÍLIA

Una marca del refugi de la Renclusa

Per **Joan F. Molina**

Fins no fa massa anys, els refugis de muntanya d'arreu del món disposaven d'unes marques, sovint il·lustrades, que col·locaven a les cartes i postals que els muntanyencs dipositaven (prèviament franquejades) a les bústies. De tant en tant, els responsables buidaven la bústia i duïen les cartes a les estafetes de les localitats més properes, on les mata-segellaven i donaven curs. Les instal·lacions del CEC no n'eren l'excepció.

Aquestes marques les trobem en postals on sovint s'expliquen les aventures i desventures de la muntanya. Són un interessantíssim punt de contacte entre la muntanya i la història postal. Per això, em vaig quedar molt sorprès en trobar a la col·lecció d'una tieta meva, que recollia postals, una de l'Aneto escrita des del refugi del CEC a la Renclusa el 20 de juliol del 1965 (dimarts), per un germà seu a l'avi. Allà, explica que aquell dia havien fet el cim del Pirineu (segons ell: *tirat*) i diu que en els propers dies esperaven retornar a Barcelona. A banda de la marca del refugi, la postal duu un segell

d'una pesseta de Franco i està mata-segellada a Benasc el divendres 23 de juliol. La marca porta un dibuix del refugi de la Renclusa.

La troballa d'aquesta marca del refugi de la Renclusa, ha despertat el meu interès per aquestes marques, que formen part de la història del Centre Excursionista de Catalunya. També tinc referències del xalet de la Molina, que hauria tingut una marca cap a la dècada del 1920. Seria interessant veure si tots els refugis del CEC han tingut marques, recollir-les i documentar-ne els períodes d'ús.

Animo a tothom a repassar les seves postals antigues de muntanya a la recerca de marques dels refugis del CEC perquè les facin arribar a la redacció d'aquesta revista. A veure si entre tots, escrivim un nou capítol de la història d'aquest club.

ESCOLA JOVE D'ESCALADA DEL CEC

CURS D'ESCALADA INFANTIL

¿Vols que el teu fill aprengui a escalar?

Tenim una sala d'escalada al Centre Excursionista de Catalunya

Per a nens i nenes de 6 a 14 anys:

De 6 a 10 anys: dimecres de 17:30 a 18:30

De 10 a 14 anys: dimecres de 18:35 a 19:35

Sortida trimestral d'escalada en roca amb pares i nens

Inscripcions a l'àrea d'atenció al soci del CEC.

Preus per trimestre: 87 € (socs CEC) / 110 € (resta d'inscrits)

Apunta't a
www.cec.cat
o truca al
933 152 311

NOVETATS DE MATERIAL

QUASAR JKT, el nou anorac de plomes de Marmot

El nou anorac superlleuger QUASAR de Marmot és el resultat de la filosofia d'aquesta marca per fabricar productes *outdoor* d'alta qualitat tècnica i funcionalitat. Això és: menys de 240 g de pes, una gran compressibilitat, un aïllament tèrmic immillorable i un acurat disseny. Fet amb els millors materials: teixit exterior Pertex® Quantum® amb tractament DWR i farcit de plomes 900 fill. Inclou 2 pràctiques butxaques amb cremallera per escalfar-se les mans (la butxaca pectoral serveix com a funda de transport). Una jaqueta feta d'un tall impecable (disponible home/dona) que permet vestir-se per capes sense limitar la llibertat de moviments.

www.marmot.eu

www.camelbak.com

ULTRA LR Motxilla-armilla d'hidratació

Camelbak presenta la nova sèrie Run de motxilles dissenyades per a corredors que necessiten material que respongui a la perfecció a les exigències de l'activitat. D'aquesta sèrie destaca la motxilla-armilla ULTRA LR, la finalitat de la qual és proporcionar a l'usuari una hidratació mans lliures i una comoditat total, estabilitat i llibertat de moviments en distàncies llargues i trail running. Feta amb Diamond Box Rip 70D DWR, caracteritzat per la lleugeresa i la resistència. Respatller Air Channel amb reixeta per a una transpiració assegurada. Tirants ergonòmics regulables amb Velcro, amb dues cintes lliscants elàstiques per a la regulació pectoral i 2 compartiments regulables d'accés ràpid per a ampolles. Aquesta construcció està pensada per assegurar l'ergonomia i l'adaptació: emboliquen el tors per acompanyar tots els moviments. La ULTRA LR inclou un xiulet de seguretat, compartiment frontal amb reixeta i detalls reflectors. Cinturó de 38 mm amb sivella descentrada per a una comoditat òptima i butxaques amb cremallera. Inclou de sèrie, a la zona lumbar, el dipòsit d'hidratació AntidoteTM de Camelbak de 2 l.

HYDROPOWER SUNGLASSES Les ulleres de sol per a esports de muntanya

Són les primeres ulleres de Helly Hansen dissenyades per a les activitats *outdoor*. Unes ulleres irrompibles fetes amb NXT, una nova tecnologia a base de polímer que garanteix la màxima visibilitat i protecció dels elements i resistència als impactes. Amb revestiment repellant a l'aigua. UV 400/100% protecció UV.

www.hellyhansen.com/pages

FACA 1824 CEC

EL GORG NEGRE de la riera de Gualba

Per **Ferran Alexandri** i **Alfred Montserrat**

Els gorgs sempre han estat motiu de llegendes en l'imaginari popular. El Montseny en té cinc o sis d'importants, però el gorg Negre de la riera de Gualba és el més impressionant, força més que el famós salt de Gualba, i també és un bon lloc per anar d'excursió.

El gorg Negre de la riera de Gualba és un lloc encara desconcertant, sobretot perquè no és fàcil trobar-lo i perquè l'excursió és llarga.

Els intel·lectuals noucentistes ja van cantar allò que, paral·lelament als seus precedents, en podríem dir «les veus de la terra», és a dir: el folklore associat al massís del Montseny. En

són exemples brillants d'aquesta antiga literatura el poeta Guerau de Liost (Jaume Bofill i Mates), amb la *Muntanya d'ametistes* (1908), i també Eugeni d'Ors «Xènius», amb l'obra *Gualba, la de mil veus* (1915).

Aquest article exposarà, d'una banda, els itineraris que codueixen al gorg Negre, i de l'altra, l'aspecte més popular d'aquest indret.

El gorg Negre és un dels racons encisadors del Montseny. La seva fama és deguda a les bruixes adoradores del diable i a les tempestes que n'eixien del fons.

A dalt: Representació del pla de Santa Fe de Montseny, amb unes petites cases. Gravats de Dionís Baixeras de 1881.

EL GORG NEGRE, DES DE SANTA FE

La vall de Santa Fe ha estat tradicionalment el paisatge més visitat del Montseny. Sortim de Santa Fe de Montseny, del centre d'informació. Cal seguir la ruta blava fins al pantà de Santa Fe, des de l'hotel, en direcció sud-est. L'Hotel de Santa Fe, adscrit al CEC, encara no funciona, però sí que és obert el restaurant. L'edifici és un castell horrorós. La galeria de fora encara està abandonada, però tenen intenció d'obrir-la aviat, com l'hotel.

Arribem a l'embassament de Santa Fe; a partir d'aquí el camí no està senyalitzat. Cal que ens desviem a mà dreta en direcció est, i sempre avall, vers la riera de Gualba. El camí de seguida es fa ample, amb trossos més estrets, entre faigs i espais ombrívols, on es filtren punyents els raigs de sol. Hi ha molta aigua als torrents; per això passem un primer pontet de fusta (l'únic), a sota mateix de la presa, avall de la fondalada. Seguim en direcció sud, que serà la tendència. La pista va fent llaçades llargues. La zona per la qual passem és ombrívola i humida, plena de mil veus d'ocells. Cal seguir sempre la pista més evident, ja que surten alguns camins laterals. Passarem per sota el tub que del pantà va a la central de Dalt. La pista es desfà en un camí descendent i pedregós, que ressegueix el tub arran de ter-

ROGER ROVIRA

Travessant la fageda que des del pantà de Santa Fe davalla per la riera de Gualba.

Embassament de Santa Fe de Montseny, inici del primer itinerari.

ra. De seguida abandonem aquesta part més lletja, i el camí torna a ser pista de mica en mica. Fita a mà dreta d'un camí antic descendent. Arribem a la caseta de la central de Dalt, que empalma amb el camí que ve de Gualba.

De la presa de la central surt un caminó descendent, que deixa la riera a la dreta. Passarem dos troncs grossos caiguts i, ben aviat, per un mal camí reliscós, veurem una fita i la primera creu al damunt d'un petit promontori. El salt d'aigua és a la dreta, el gorg Negre. La baixada es fa per un camí un xic difícil, ja que cal desgrimpar una mica i veure el traç millor per baixar al nivell del tortuós riu. Des de la primera creu veiem el salt d'aigua que va parar al gorg Negre; la segona creu és a l'altra banda de l'espadat, en un meandre pronunciat que fa el riu en la barrancada. Al lluny és veu Gualba. Baixar fins al gorg Negre amb pluja o humitat al terreny és bastant perillós, ja que hi ha molta roca nua per la qual hem de passar.

La pujada es fa pel mateix camí fins a la presa; però a mà dreta, tot pujant, podem seguir una camí ascendent senyalitzat amb fites, que puja fins a enllaçar amb la pista més amunt. Com que ara haurem passat a l'altra banda del riu, caldrà travessar-lo per recuperar el camí que ens duu enllaçat a la pista primitiva per on haurem baixat. Retrocedint pel mateix camí arribem de nou a Santa Fe.

ROGER ROVIRA

La central de Dalt és el lloc clau per trobar el corriol que davalla al gorg Negre.

*El gorg Negre es forma al
buit d'una estreta gorja, on
el riu es llança per un salt
de 30 m, sobre el to negrenc
de l'aigua, produït pel color
fosc de les roques.*

EL GORG NEGRE, DES DE GUALBA

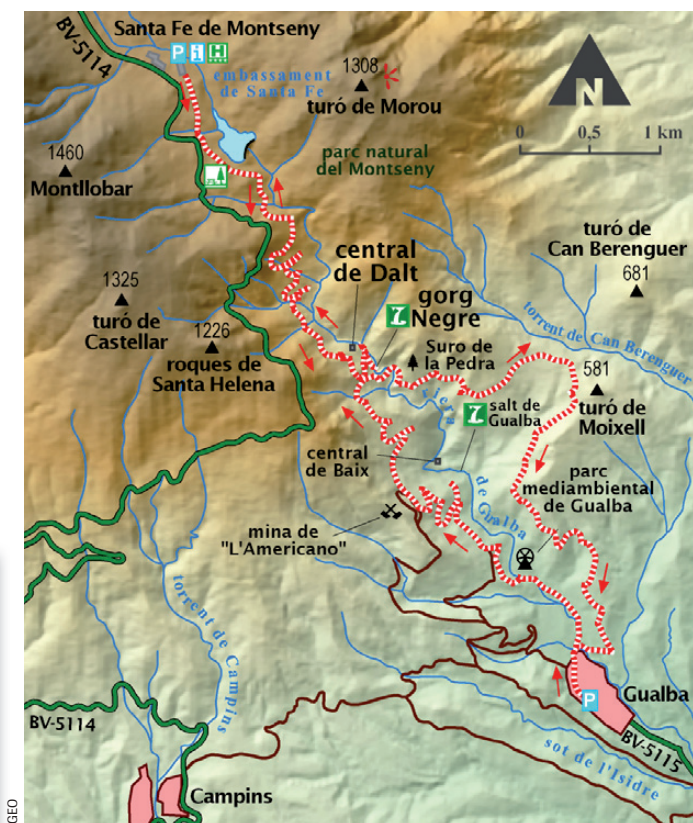
Situat als peus del Montseny, el terme municipal de Gualba es troba migpartit per la riera del mateix nom. Les seves aigües, que s'inicien en les part més elevades del massís, discorren a través d'espesses capes de vegetació que van canviant d'espècies segons l'altitud i de color segons l'època de l'any. Aquest és un dels motius pel qual qualsevol estació és bona per fer aquest itinerari que porta fins al gorg Negre. Cal destacar que és un recorregut, que encara que a la sortida de Gualba està senyalitzat en un gran panell, amb el color verd, després no es troba cap més tipus de retolació en tot el camí. Potser sigui per donar una mica de misteri a aquest indret del Montseny, ple de llegendes sobre encanteris i éssers màgics.

Un bon lloc per començar el camí del gorg Negre és la plaça de Joan Ragué i Camps, batlle de la població durant els primers anys del segle xx. A l'altra banda del carrer hi ha l'església de Sant Vicenç, consagrada al 1099 i amb un interessant absis romànic, encara que una gran part de l'edifici va ser modificat al segle xv.

Cal seguir el passeig del Montseny fins que a l'esquerra es pot veure la masia de can Figueres, del s. xvii. Fent cas als indicadors arribem al parc mediambiental de Gualba. Passades les instal·lacions del parc es creua la riera de Gualba i se segueix l'àmplia pista que va pujant suaument. No es triga gaire a enllaçar amb un altre

pista. Aquesta és la que fan servir els camions que pugen i baixen de les mines que hi ha més amunt. Es dona la circumstància que aquesta pista no passa per dins de la població de Gualba, sinó que va a buscar la carretera asfaltada a l'alçada de la rotonda que hi ha una mica abans d'entrar al poble.

Continuant pista amunt i després d'observar de lluny com es precipiten les aigües del salt de Gualba, s'arriba a una explotació minera. El salt de Gualba fa gairebé 100 m d'alçada; és el salt d'aigua més gran del Montseny. A l'esquerra s'obren uns grans forats. Uns blocs de pedra no permeten el pas de vehicles, però sí dels que anem a peu. De totes maneres, està prohibit entrar a les mines. Per sobre d'un primer nivell dels forats, se n'obre un altre, igual o més gran. Aquestes són les mines conegudes com de *l'Americano*. Aquest és el nom que tenia una casa de pagès de la contrada, l'amo de la qual va anar a Amèrica a fer fortuna.

Segons sembla aquesta és la primera pedrera, que ha obtingut el certificat de Gestió Mineira Sostenible a Catalunya, pel fet de ser subterrània i, per tant, no afecta al medi ambient, almenys el visual. S'hi explota un àrid calcari cristal·litzat que s'extreu d'un marbre calcíctic de gran qualitat i d'àmplies aplicacions industrials i químiques. Aquesta pedrera també ha tingut un gran interès en el món dels col·leccionistes de minerals, ja que associades al marbre es troben més de 50 varietats de minerals no explotables comercialment.

Des del nivell més baix de l'explotació surt una pista poc fressada. Cal seguir-la amunt, fins que es troba la canonada que porta l'aigua des de la central de Dalt a la de Baix. Es passa per sobre de la central i se segueix guanyant alçada fins que el camí acaba en un petit eixamplament. A la dreta, cal buscar un corriol amagat entre la vegetació que en pocs metres torna a portar fins al conducte d'aigua que s'ha travessat anteriorment. A partir d'aquest punt el camí segueix paral·lel a la canonada, guanya en inclinació i es fa més relliscós, especialment si està mullat, ja que s'avança sobre un terra de sauló.

Després d'una forta pujada l'itinerari es va suavitzant mentre s'endinsa en el bosc. L'ombra que no s'ha tingut durant tota la primera part del camí, ara s'agraeix força. Planejant entre la vegetació penetrem en el fons de la vall de Santa Fe. Cal fer atenció a un corriol, que per la dreta baixa fort. Aquest camí condueix a una de les dues creus que guarden el gorg Negre. La que s'aixeca al marge esquerra de la riera de Gualba. Continuant pel camí no es triga a arribar a la central de Dalt.

Un altre ruta per arribar al gorg Negre des de Gualba, consisteix en seguir la pista que porta fins a can Prat. Per arribar-hi, un cop es travessa per primera vegada la riera de Gualba, cal seguir fins a als voltants de can Po. Una mica abans d'arribar-hi, per l'esquerra surt una pista que porta a can Prat. Encara que aquest camí és una mica llarg i discorre per una ample pista poc protegida del sol. Aquesta pista passa pel Suro de Can Prat o de la Pedra, arbre que sembla néixer d'una roca. Una mica més enda-

TRADICIONS POPULARS DE GUALBA

Representació de la llegenda del gorg Negre

Després de gairebé 30 anys, enguany Gualba ha recuperat la representació de la llegenda del gorg Negre, escenificada en diversos paratges naturals del municipi. Els caps de setmana de juliol i agost.

RURAL MONTSENY

Caminades populars

Al salt de Gualba. Organitzada per la secció local d'ERC el primer de maig, que inclou la pujada al salt de Gualba, des de la plaça Joan Ragué, la lectura d'un manifest des del mirador i una botifarrada de germanor al parc mediambiental de Gualba.

Caminada de Sant Vicenç. Per la festa major d'hivern, el 22 de gener.

Caminada de Sant Roc. Per la festa major d'estiu, el 16 d'agost.

Ruta dels rellotges de sol. Jaume Salichs fou un constructor veterà de rellotges de sol de Gualba, i divulgador d'aquest art. Per això s'ha creat la ruta a peu per Gualba seguint els seus rellotges o bé els que va recuperar. Vegeu www.rellotgesdesol-cmrs.org

ALFRED MONTSENY

II Festival de Música de Gualba

Els dies 19 i 26 de gener i 2 de febrer de 2013, un bon tast de música clàssica.

vant s'acaba la pista, però continua un corriol que arriba fins al torrent de Gualba. Cal travessar-lo i enfil·lar amunt un corriol poc fressat que desemboca en el camí que, per la dreta, porta a la central de Dalt.

EL MONTSENY, MUNTANYA MÍTICA

El 3 novembre de 1882 Artur Osona fa una excursió al gorg Negre i al salt de Gualba, que publica l'any següent en el *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana*, on explica per primera vegada l'itinerari i l'aspecte del paisatge. Però és Francesc Maspons i Labrós qui evidencia una tradició folklòrica i antropològica d'aquest indret a «Excursió col·lectiva a Gualba i al gorg Negre», feta el 2 de desembre de 1882, en el mateix butlletí (Vol X, gener-juny 1888, n° 112-117).

Explica Maspons que, segons la tradició, dins del gorg Negre hi havia immensos palaus plens de grans riqueses, i que sempre que una noia volia gaudir d'aquelles riqueses, trucava a les roques del gorg amb un vímet i se li obrien; després es feia dona d'aigua i sortia a conquerir els hereus rics de la contrada. També diu que de nit se sentien les grans riallades de les encantades, que tocaven i ballaven i fins i tot estenien la bugada a les roques.

A més de les fades, també habitaven el gorg moltes bruixes, follets i fins el dimoni, que s'hi banyava en les aigües negres a la llum de la lluna. A causa dels encanteris de les bruixes, del gorg Negre eixien tempestats, amb la forma d'un núvol provinent del fons del gorg que des-

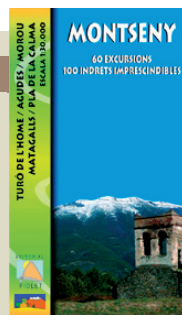
MÉS INFORMACIÓ

Cartografia

- **Montserrat. 60 excursions. 100 indrets imprescindibles.** Editorial Piolet, 2012. (novetat)
- **Montserrat. Parc natural.** E-25. Editorial Alpina, 2010.

Novetat literària

Margarida Aritzeta. El gorg Negre. Editorial: Estrella Polar (L'Illa del Temps, 86). Amistat i traïció, ambició i passió en una història ambientada en un Montseny màgic. www.estrellapolar.cat

prés arrasava tota la terra amb un devesall d'aigua.

Francesc Pi i Margall, continuador de l'obra de Pau Ferrer, il·lustrada per Francesc X. Parcerisa, *Recuerdos y bellezas de España. Principado de Cataluña* (1839), explica més literàriament aquesta història. Per protegir la terra i les collites calia conjurar les bruixes, i així sortí un dia de Gualba una processó encapçalada pel rector, que anà a beneir el gorg i clavà tres creus de ferro –avui dia encara hi són– en els turons veïns per tal de fer-les fugir.

És una bona notícia el fet que des del 2012, la població de Gualba hagi recuperat aquesta tradició, en què s'escenifica la llegenda de les bruixes en diversos paratges de la vila i dels entorns, amb els episodis de la processó, la conjura i el foragitament.

RURAL**MONTSENY**

+ info
M.649 994 178
T.93 848 72 66
www.ruralmontseny.cat

Lloguer d'apartaments i cases per dies,
setmanes i temporada.

Us organitzem sortides
pel Montseny!

Bruixes i dones d'aigua

El Montseny ha estat escenari de sàbats, de segudes de follets, de cants nocturns, de nimfes dels boscos i dones d'aigua, d'històries fantàstiques i de llegendes de l'altre món. Per això han esdevingut mítics alguns indrets, com els gorgs de la riera de Gualba.

LES BRUIXES DEL GORG NEGRE

«Gualba és terra de bruixes. Les bruixes de Gualba fan son dissabte allà dalt, al gorg Negre. L'aigua dorm, negra, al gorg Negre. Mes si amb dues estrelles féssiu una creu, i la gitéssiu a l'aigua negra del gorg Negre, veuríeu que l'aigua arrenca en gran bullida i fa molt de sinistra remor i es cargola i escomeja, fins que la creu salta fora d'ella, lluny. L'espirit del mal dorm sota les verdors musicals de Gualba.»

«Tot el llegendari màgic del Montseny (...) la història de la creu de dalt del gorg, que espantava els mal esperits de les boires; i el sentit dels crits que del fons de les aigües muntaven i es deixaven de tant en tant sentir; i de les reunions, de què tantes obscures víctimes sospiraven; i de l'adoració nocturna del diable, allà on és més negra l'ombra i més aspra la solitud. I d'aquella gran riallada que diu que se sent darrera les terribles tempestes, com més forta és la destrucció d'elles produïda.»

LA GOJA DE GUALBA

«Era un pagès i un pagès principal d'aquí, que un dia li havia sortit de l'aigua la Goja, tota pàl·lida, amb els ulls verds, amb els cabells rossos, amb l'exsangüe cos fluvial. Ell se n'era follament emparentat, de sa venustat meravellosa i li havia dit si volia maridar amb ell. Ella es portava llavors la mà als llavis, amb l'esguard trist, davant de tanta passió; fins que va dir que sí; amb tracte, però, que mai l'apel·laria dona d'aigua, que el jorn que tal fes, gran dany i malvestat se n'esdevindria.

I maridaren i l'enamorat va viure així al costat de la innominada, i n'havia fills, que eren valents com ell i tenien l'esguard misteriós i mullat com ella. Va viure així portant cada nit a la jaça el misteri i enfonsat per obra d'amor en el misteri, com aquell que obre els ulls al dins de l'aigua d'un gran riu, en haver-hi enfonsat el cap. Ell treballava cada jorn, furiat, alegre i obstinat, així com fan els altres, i era l'home de les seves necessitats i l'home de les seves passions. Anava al terròs i al mercat, cavava i regava, comprava i venia. Donava son nom a tota cosa i les veia clares, les coses, de fora i de dins, ell, amb son rústic ull impàvid. Però, ve't aquí, el vespre ha caigut, aquest home torna lentament a casa seva. Una

cançó estranya l'atrau, la cançó de la blanca dona ignorada i innominada que és la seva i que és d'ell tan poc, que no és d'aquest món. I a l'home una estalactita de basarda calfredanta li goteja potser en el pregon de les cavernes cordials...

Un dia vingué que la tristor del pagès el portà a fer un moviment d'enuig. Irritat per qualsevol impaciència del moment: –“Fes-te enllà, dona d'aigua!” –va cridar a la seva pàl·lida esposa. Just ho havia acabat de dir, ja la dolor el prenia. Ella no va tenir un mot. Desmaiaren les seves mans del quefer i els ulls de verdor líquida dirigien a l'espòs una mirada llarga, de retret i d'adéu-siau. Sempre silenciosa, li girà esquena, sortí de casa, emprengué camí. “No, no te'n vagis de casa, perdó!”, sanglotà aleshores ell, amb la gorja plena de llàgrimes. Ella, sense girar-se, caminava muntanya amunt. La cabellera se li havia desfet i el seu or clar feia així com una flama de ciri damunt la blancor esvelta de son vestit. “Perdó!”, repetia el malaventurat; i li seguia les passes de lluny, lentament, en la humiliació punyidora. Les mil veus de Gualba acompanyaven aquest crit. Però una veu de les mil veus de Gualba anunciava l'horror. Ell la veié i els seus peus se li clavaren en terra i la boca no podia llençar ni un crit. Ell veié com la forma amada, pervinguda ràpidament dalt del gorg Negre, obria els braços, s'hi llençava i desapareixia per sempre més...

D'ençà d'aquesta nit, la dissort entrà a la casa i res no hi volgué marxar bé i de la prosperitat caigué a la ruïna. L'home de la gran passió no deia paraula, si no és alguna als pobres infants, orfes per son pecat, de la mare sense nom. Mes un dia aquests infants li confessaren a gran secret una cosa. La mare, tanmateix, venia! Venia sense dir paraula, sense fer remor, cada dia, a trenc d'alba. I tot plorant, tot plorant, els llevava a ells del seu llit, els vestia i pentinava, endreçava la casa, feïnera lliscadora i desapareixia abans ningú més de la casa no fos llevat... “Veure-la, veure-la encara un cop!”, fou el pensament de l'home de passió, en sentir la dolça meravella. Però sempre a l'alba una son de mort el vencia, i per esforç que feia, ni que vetllés a la nit, mai no pogué estar despert a l'hora de la visita de la goja.

Quan la filla es va anar fent gran, que aviat li caldrà dot, heus aquí que tots els matins, les llàgrimes de la mare visitadora es trobaven a la cabellera de la minyona. Es trobaven tornades perles. I per la riquesa d'aquestes perles, que eren llàgrimes, tornà la casa a ser allò que havia estat.»

Eugeni d'Ors
Gualba la de mil veus (1915)

Litografia del gorg Negre, de Francesc Xavier Parcerisa (1803-1876), publicat el 1839 en l'obra Recuerdos y bellezas de España. Principado de Cataluña, que reunia el testimoni gràfic dels millors monuments artístics i paisatges de la península Ibèrica, amb textos de Pau Pífferrer i Francesc Pi i Margall.

*Retrat de Bonaventura Carles Aribau,
de la Galeria de Catalans Il·lustres, que
s'exposa a la Reial Acadèmia de Bones
Lletres de Barcelona.*

*Les Agudes, un dels
tres cims culminants
del massís del
Montseny.*

ROGER ROVIRA

EL MONTSENY

és una ametista
que tothom anhela

Per **Carles Albesa i Riba**

Des que l' «Oda a la Pàtria» de Bonaventura Carles Aribau focalitzà en el Montseny la nostàlgia de l'autor envers la terra nadiua, molts altres escriptors s'han sentit atrets per aquesta muntanya.

El periòdic *El Vapor* va publicar, el 24 d'agost de 1833, una poesia de Bonaventura Carles Aribau –una de les poques que va escriure en català–, que no se sap del cert si la volia dedicar a la pàtria o al seu patró, el financer Gaspar Remisa, resident com ell a Madrid, a qui, en ocasió de celebrar l'onomàstica, els seus empleats oferiren una colla de poemes que cantaven les excel·lències de l'homenatjat.

El poema, que Aribau va titular «Pàtria» i s'ha conegut sovint com a «Oda a la Pàtria», a part dels seus darrers versos en què l'autor assegura que el seu cor ingrati mai no cessarà de cantar la glòria del seu patró, és, com diu Joaquim Molas, una proposta d'identificació de la llengua amb la pàtria alhora que defineix un nou sentiment d'enyorança de la terra nadiua, la qual representa en un paisatge alhora quotidià i panoràmic, el Montseny:

Adéu tu, vell Montseny, que des ton alt palau
com guarda vigilant, cobert de boira e neu,
guaïtes per un forat la tomba del jueu
e al mig del mar immens la mallorquina nau

CARLES ALBESA

Des de l'aparició de l'oda, que ha estat considerada tradicionalment com a catalitzadora i punt de partida de la Renaixença, el Montseny ha estat present, amb epítets com ara *alt*, *vell*, *altiu*, *nevat*, *nebulós*, etc., en composicions de força versificadors i poetes renaixentistes, encapçalats per Joaquim Rubió i Ors, que que escrivia al *Diario de Barcelona* de 16 de febrer de 1939:

I molt més que els castells màgics
de núvols blaus, Montseny val,
ab ses roques de coral,
i ab son front altiu nevat,
i les fredes nits d'hivern
en què ens sorprèn lo nou jorn
narrant de la llar entorn
rondalles del Llobregat.

Altres pioners foren Adolf Blanch i Antoni de Bofarull, que en sengles poesies incloses a l'obra *Los trovadors nous*, apareguda l'any 1858, no s'obliden del Montseny. Adolf Blanch diu:

Jo vull cantar-te, oh llengua llemosina,
ma dolça llengua amada,
que és català mon cor i no et menyspreny,
i ell s'inspira en tos cants, llengua divina,
com s'inspira a l'estrendre la mirada
sobre el blanc front del nuvolós Montseny.

Pel que fa a Bofarull, que segurament mai no havia petjat el Montseny ni viatjat a Suïssa, escriu temeràriament amb un evident xovinisme:

Per mi n'és lo Montseny
la terra somniada,
lo paradís complet
que artistes i poetes
se formen en la ment.
La punta n'és nevada,
lo vall frondós i verd,
pertot l'eco se sent,
pertot se descobreixen
cops d'ull, per on és perd
la vista entre arboredes

Monument commemoratiu de l'oda de Bonaventura Carles Aribau, tocant a la masia de can Cervera, al municipi de Montseny.

**Dibuix de Dionís Baixeras fet el 1881 amb tres vistes del Montseny:
l'església de Sant Marçal, el Tagamanent i la capella de Santa Fe de Montseny.**

de grossos castanyers,
per entre els quals reflen
infinitat d'aucells.
Allí coneixeràs
si és tonto el que, amb diners,
se'n va a Suïssa per veure
lo que en sa casa té.
Aneu, rucs, a Suïssa:
jo me'n vindré a Montseny.

L'excelsitud del Montseny la corrobora un poeta d'una generació posterior, el noucentista Jaume Bofill i Mates, que amb el pseudònim de Guerau de Liost féu del massís la seva pàtria poètica i que, en paraules de Josep Pla, del Montseny ho poetitzà tot, ho ordenà tot poèticament. Diu Guerau de Liost en el seu primer llibre, *La muntanya d'Ametistes* (1908):

D'altres muntanyes diuen
més excel·lents que tu.
Com isolades viuen,
no les coneix ningú.
No les sabem aimar
com t'estimem a tu.

Ton aire casolà
sobre nosaltres lluu.
De qualsevol teulada
sempre et veiem de blau.
per sobre una collada
de glevs i d'argiles
com oferint la pau
d'aquelles valls tranquil·les.

De la mà d'Artur Osona, autor de la primera guia del massís, l'excursionisme primigeni descobreix el Montseny i Ramon Arabia en promou l'exploració.

Joan Santamaria, en un llibre de l'any 1928 (*Visions de Catalunya*) testifica, amb una certa hipèrbole, que els excursionistes n'han pres possessió:

Aquesta muntanya tan flairosa, tan guarnida i sucarrona que ara anem resseguint a poc a poc, amb passa sornuda i amb els ulls encisats, ha estat com si diguéssim el Montblanc, l'Himàlaia, les Maleïdes o el Chimborazo d'una pila de generacions barcelonines. Pel Montseny el barceloní ha après a estimar la natura i, de retruc, la terra pairal.

Els excursionistes han pres possessió del Montseny. Targeta postal del segon decenni del segle xx, entrant a la vall de Santa Fe.

ZERKOWITZ (A. DE LA)

El 1933, en escaure's el centenari de l'oda, l'excursionisme erigi un monòlit commemoratiu de l'efemèride a can Cervera, a prop del poble de Montseny.

Per a Josep Maria de Sagarra (*Memòries*, 1954):

A desgrat dels seus mil vuit-cents (*sic*) metres, el nostre Montseny no és inhòspit ni és mai inassequible; és una muntanya que ens cap als ulls i ens cap al cor.

Muntanya «tan desconeguda com admirable», segons la primera guia del massís; «el Montseny és una ametista que tothom anhel», segons la darrera (Francesc Roma, *Montseny. 50 itineraris a peu*), publicada 125 anys després de la d'Osona.

Podríem afegir altres opinions laudatòries com, per exemple, la de l'escriptor i excursionista Estanislau Torres: «Per a mi, el descobriment del Montseny va ser com per als pelegrins anar a Terra Santa.»

Ens limitarem, però, a dir que entre tanta unanimitat hi ha una veu discordant, la de l'escriptor i editor Carlos Barral que en el primer volum de les seves memòries (*Años de penitencia*, 1975) escriu:

El paisaje del Montseny es como pensado a propósito en contra de mi sensibilidad y de mis muchas manías en la materia. Abunda en todo lo que detesto: frescos y cantarines arroyuelos, me-

diocres hayedos, pequeños acantilados, tarteras en miniatura, unos Alpes de jardín japonés o unos Cárpatos de escenógrafo, en los que no faltan ni los castillos de piedra artificial. Unos montes pequeños y pretensiosos que están muy cerca del mar, pero de espaldas, como el folklore catalán.

Vint anys després, en un altre llibre seu (*Catalunya a vol d'ocell*, 1985) matisa, però no contradiu l'opinió anterior:

De Santa Fe a Sant Celoni deixant caure la nostra ombra sobre uns camins i carreteres que coneix molt bé per haver-los fet a peu i sobre el pes de l'equip de campanya, voltat de mules i de companys suats, al temps de la instrucció militar. Per culpa d'aquestes cruels caminades he dit molt de mal i coses molt injustes a propòsit d'aquest paisatge i dels seus encants en algun dels meus llibres autobiogràfics. La veritat és que li conservo força rancúnia. Seguiria dient que és un escenari per a físics i excursionistes cantaires.

Salvada l'excepció, que diuen que confirma la regla, és pot asseverar que el procés de mitificació del Montseny ha assolit un clímax que sobrepassa l'estricta materialitat de la muntanya i que, com diu Pere Ribot (rector que fou de la parròquia de Sant Martí de Riells durant 56 anys): «El Montseny forma, amb el Pirineu i Montserrat, com una unitat i trinitat indestructibles en la geografia i l'espirit de Catalunya.»

THE ALPINE FIT

100% BLISTERFREE

PRODUCT: FIRETAIL, SIMON GIETL, ALPINEXTREM TEAM
Pic: Hansi Heckmair

www.salewa.com

Circuit excursionista pel port d'Horta de Sant Joan

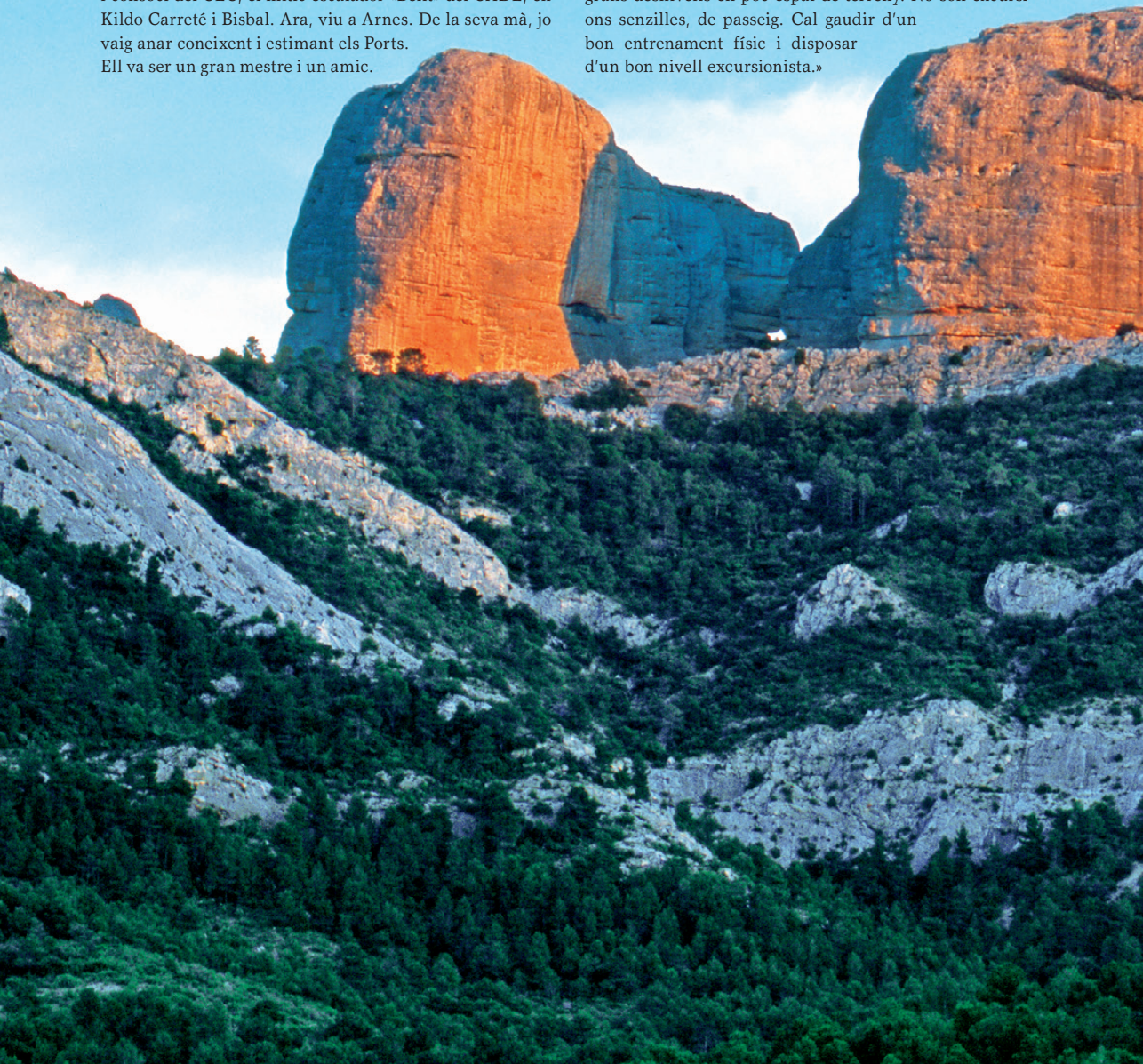
Per **Antoni Cabré Puig**

Un recorregut que discorre pel parc natural dels Ports de Tortosa-Beseit, una vasta zona muntanyosa de relleu calcari, amb múltiples serres, cingles, valls profundes i formacions rocalloses ben remarcables.

Amb aquest article, vull retre homenatge al meu bon amic i consoci del CEC, el mític escalador «Bèlit» del CADE, en Kildo Carreté i Bisbal. Ara, viu a Arnes. De la seva mà, jo vaig anar coneixent i estimant els Ports. Ell va ser un gran mestre i un amic.

Recordo les seves paraules: «Caminar pels Ports comporta grans desnivells en poc espai de terreny. No són excursions senzilles, de passeig. Cal gaudir d'un bon entrenament físic i disposar d'un bon nivell excursionista.»

Us proposaré un llarg circuit a peu. Cal matinar, perquè la nit no ens caigui al damunt. No té dificultats afegides per a muntanyencs avesats a caminar per les muntanyes. Però cal canar ben calçat i dur una bona reserva d'aigua.

Les roques de Benet és el cim més emblemàtic del municipi d'Horta de Sant Joan, i també és una bona mostra de l'orografia dels Ports.

Des de la cruïlla d'entrada a Horta de Sant Joan, on veurem l'antiga Farinera, avui establiment rural, girarem cap al sud seguint una estreta pista asfaltada que amb 6 km ens menarà a l'àrea de pícnic de la Franqueta, situada al cor dels Ports. Un quilòmetre abans, haurem deixat a mà esquerra l'àrea d'acampada lliure del mas dels Ateus. Aparcarem el cotxe i ja podrem començar la caminada, en què passarem el riu dels Estrets, i retornarem a la pista, però que ara seguirem, riu amunt.

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

0:00 h Partirem dels 560 m d'alçada. Caminarem planers, seguint la pista asfaltada que remunta el riu dels Estrets. Al davant nostre, veurem l'estret de la Barrinada, que ja no passarem.

0:05 h Abandonarem la pista, girant cap a l'esquerra, entrant en la vall del barranc del Carrer Ample. Hi veurem les restes del que fou una explotació de marbre, ara rehabilitada com a lloc de visita i d'interpretació de l'indret. Panell informatiu de la Marbrera. Seguirem amunt, caminant pel sender que remunta la vall.

0:45 h Font de les Baranes. Hi trobarem una bassa en aquest indret. A partir d'aquí podrem anar observant ocells rapinyaires. L'entorn és engorjat.

1:30 h Replà herbat. Enfront hi ha una tartera amb uns interessants plegaments.

1:45 h A mà esquerra hi ha una petita vall secundària. Hi entrem, descobrint a la dreta, la cova del Frare, on podem veure amb gran cla-

redat unes pintures rupestres, que no són autèntiques. Tot seguit retornarem al sender de la vall principal i seguirem caminant amunt. A partir d'ara la vall s'eixampla molt.

2:00 h Enllaçarem amb el GR 7, als 1.020 m. Enfront tenim les ruïnes del que fou el mas de Maraco. Abandonarem el sender, que ara segueix remuntant la vall del barranc del Carrer Ample, i girarem cap a la dreta, caminant pel sender marcat com a GR 7, amunt. Entrarem a l'indret anomenat *rases del Maraco*: indret aeri, rocallós i erm. Al darrere nostre, mirant cap al NE, s'alça el vèrtex geodèsic del cim de l'Espina, de 1.181 m.

2:25 h En assolir la carena, seria un bon indret per descansar i per esmorzar: al davant nostre, vessant de migdia, hi ha el fondal de la vall del Toscar, on hi veiem l'antic castell i població de Carles. Al seu darrere, la vall Figuera. També albirarem el poble d'Alfara de Carles

*Panoràmica de la punta Serena
(1.038 m).*

ANTONI CABRE PUIG

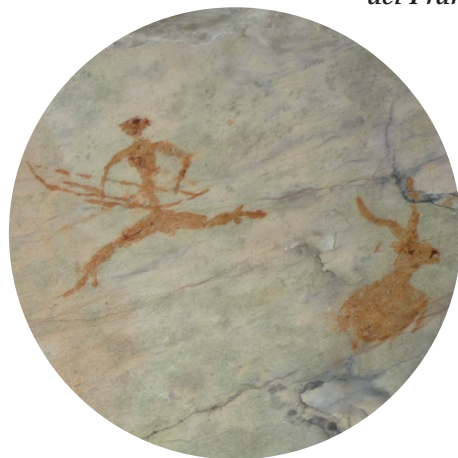
(o dels Ports). I la característica silueta de la moleta d'Alfara. Al llibre de Xavier Theros: *La Sisena Flota a Barcelona* (Ed. Columna, 2010, pàg. 260) hi podem llegir que a l'any 1955 es va estavellar a la Moleta d'Alfara l'aviador nord-americà Ray T. Harrison. El seu cos fou recuperat i retornat als Estats Units.

I a la llunyania, la ciutat de Tortosa i l'Ebre. Més enllà, veurem el coll d'Alba, on hi ha un dels primers parcs eòlics de les terres de Tarragona. I enfront, la llarga Clenxa del Boix. Més a l'esquerra, els cims de la serra de Cardó, coronats per la Xàquera amb de 943 m d'altitud.

2:25 h Caminarem seguint el GR 7, passant a tocar de la punta del Marranyo, de 1.086 m, que deixarem a la nostra esquerra. A la dreta, tindrem els estimballs de la vall per on hem anat ascendint. Més endavant, ja entrarem a l'obaga, on gaudirem d'un camí que hom ha netejat recentment. Terreny de tobogans. A mà esquerra, deixarem la punta de l'Edrera. I més endavant, passarem pel coll dels Eriçons. Caminarem per unes precioses i atapeïdes pinedes amb un sotabosc net, farcit de boixos. Més endavant, i ben assenyalat, se'n va un sender cap a la nostra dreta: ens duria a la punta Serena. I també a l'àrea de la Franqueta, on tenim el cotxe.

3:10 h Refugi de les Clotes, propietat de la UEC de Tortosa. Situat a 1.004 m en un indret estratègic. Anys enrere estava malmès i fins i tot va caure la teulada. Aleshores, la UEC de Tortosa va demanar una subvenció a la Federa-

Les «pintures rupestres» de la cova del Frare.

ció per tal de poder transportar fins aquí, amb helicòpter, els materials per poder fer-hi obres. Però se'ls va denegar. Aleshores, la UEC de Tortosa va fer una crida. I tothom va respondre amb un acte de solidaritat. Un seguit d'excursionistes, varen anar transportant en les seves motxilles, de mica en mica, el material necessari fins a aquest punt tan allunyat de cap carretera. I recentment fou arranjat i obert. Disposa de taula, bancs, lliteres. Té fumeral i un aljub amb un poal. És un bon indret per descansar i per soplui, si ens calgués. Caminarem uns metres cap a l'esquerra seguint el GR 7 en direcció sud, cap al refugi de Caro, que es troba a 2 h 30 min d'aquí. Aviat veurem la bifurcació. Girarem cap a la dreta; inicialment el sender és planer, però aviat inicia un fort descens. Anirem davallant cap a la vall d'Uixó.

3:25 h A la nostra esquerra, sota l'atapeïda vegetació d'obaga, descobrirem en l'abalmada roca, una creu gravada. I la data de l'any 1896. Segons l'avi Esteve, que viu a Horta, aquesta creu fa referència a l'avi Culleré, del poble de Roquetes, que feinejava per allà fent boix, quan va caure al cingle.

El nostre camí és ample i conserva rastres del seu antic empedrat. Seguirem avall, disposant d'un entorn boscós atapeït. Mirant cap a llevant, veurem altaïva, el cim de la punta Serena.

El refugi de les Clotes, propietat de la UEC de Tortosa, és situat en un lloc estratègic.

ANTONI CABRÉ PUIG

3:45 h El sender fa una ziga-zaga amb un marge de pedra seca. Arribarem a la pista del fons de la vall, a l'indret conegut com els *erms de Misèria*. A partir d'ara, anirem remuntant la vall d'Uixó, amb una llarga pujada feixuga.

4:10 h Final de la pista, on veurem un tram cimentat. Cal anar cap a la dreta, a trobar l'antic camí tradicional. Descansarem una estona i seguirem amunt, ara amb un fort pendent, remuntant el comellar de la vall d'Uixó. Assolirem l'anomenada *obaga del Franquet*, ja entrant al terme d'Arnes.

4:45 h Capdamunt de la pujada. Colletó. Assolim la carena. Al davant nostre, el saltador del Franquet: indret encinglerat, amb una excel·lent panoràmica, mirant cap a ponent. I també cap al nord. Al fons, hi ha el barranc del Grevolar, on ens caldrà arribar, després de trobar el baixador que ens possibilitarà arribar-hi. Caminem cap a la dreta, est, cap al cim.

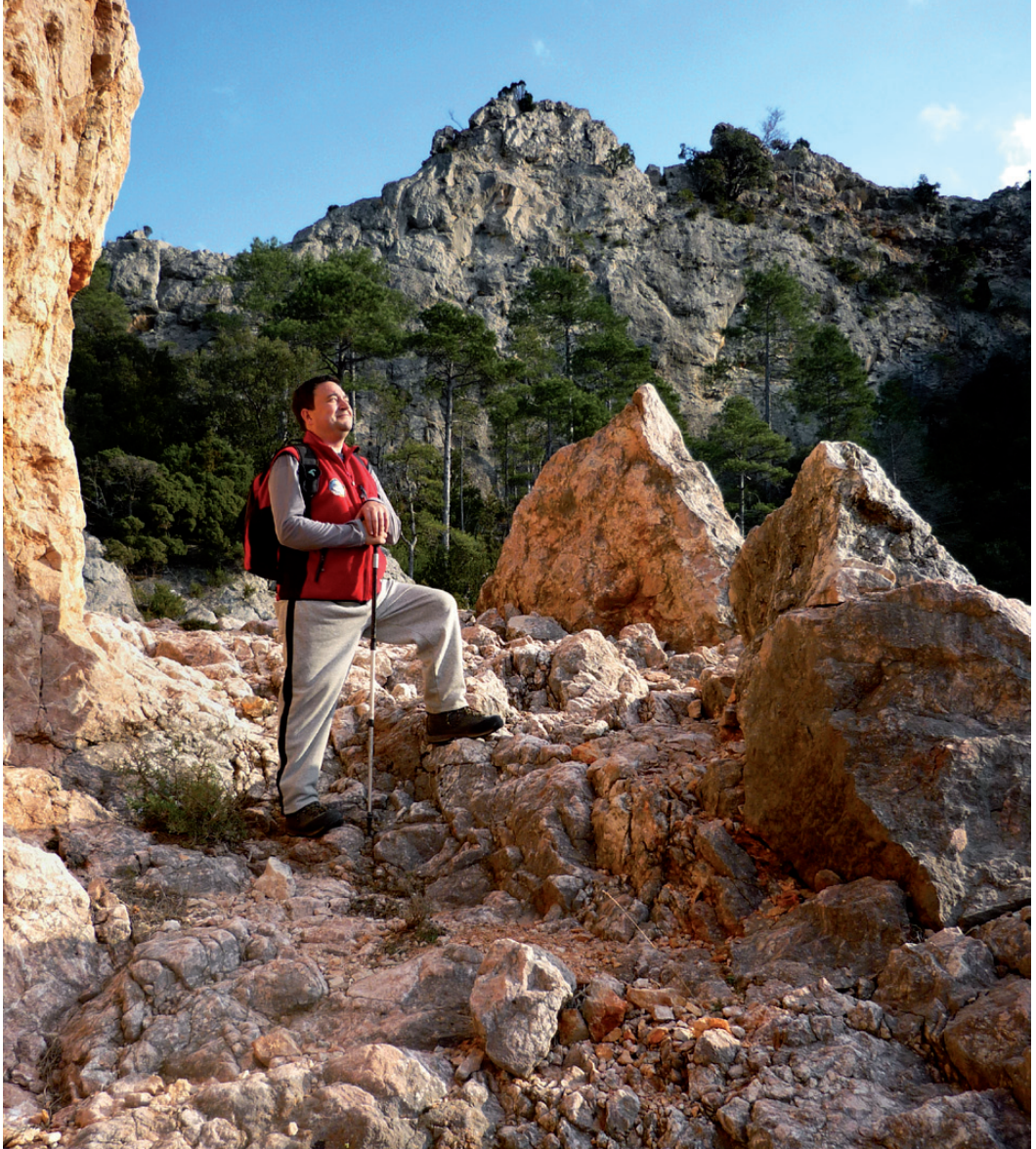
4:50 h Guanyarem la punta Blanca, un cim de 1.167 m. Retrocedim, caminant per la carena, ara cap a ponent. El terreny és ingrat i rocallós.

5:05 h Caminem de biaix, cercant el baixador. Un petit collet, just abans de dos esvelts pins situats al davant d'un esperó rocallós calcari, ens indica el lloc precís. Al davant nostre, una tartera de pedra menuda i al fons del comellar veiem que s'inicia la vall del barranc del Grevolar. Iniciarem la davallada, baixant de cara a ponent, a poc a poc, ja que hi ha un fort pendent. I clavant amb força els nostres talons en aquesta pedra menuda. Ajudar-nos amb uns bastons de muntanya ens farà baixar amb més seguretat. Tot aquest baixador l'anirem identificant com a un antic itinerari de ròssec, i encara hi podrem veure troncs i branques.

5:20 h En acabar la tartera, cal anar cap a l'esquerra, a cercar el que fou un camí treballat per l'home, avui molt malmès. El barranc naixent, del Grevolar ens queda pregon, i a mà dreta. Veiem uns exemplars magnífics de carraques i d'aurons. Terreny atormentat, a causa de l'erosió. El camí ha desaparegut per la falta del manteniment per part de l'home.

5:35 h Font del Grevolar. Aquí podrem beure aigua. L'indret és encisador. Veurem uns teixos magnífics i una eura. Ara, caminarem avall,

ANTONI CABRÉ PUIG

per la rasa rocallosa, amb tolls d'aigua. A mà esquerra, hi ha una conducció, que avui és un tub de goma negra. A poc a poc anirem daval·lant per la llera del barranc.

5:45 h Inici d'una pista planera: fins aquí, hom pot arribar amb un tot terreny.

5:55 h Fita a la dreta de la pista. Abandonem la pista, baixant per un camí que davalla pel coster fins la llera del barranc. Seguirem el barranc durant uns metres, i ja l'abandonarem, caminant per un sender situat a la dreta. El barranc s'engorja ràpidament i el sender queda suspès, molt aeri. Fotos interessants i perilloses de fer, ja que tot el terreny és de roca vermella, i el sender fou obert a cops de barrinades: encara hi podeu veure els senyals.

Lo Setrillet, un pas molt aeri, obert a barrinades, per poder baixar-hi troncs.

Aquest pas tan aeri es coneix amb el nom de *Lo Setrillet*. Fou obert per tal de poder baixar els troncs fins a la pista, ja que aquest pas formava part del camí del ròssec. Baixem fort.

6:05 h Cruïlla amb la pista planera, que ve del coll de Miralles (oest), i que albirem molt alt. Seguirem cap a la dreta, caminant per aquesta pista còmoda, que va pujant suaument cap al coll de Pell Negra, on abandonarem el terme d'Arnes.

6:20 h Coll de Pell Negra, als 801 m. A mà dreta, baixa una pista que va a l'àrea de pícnic de la Franqueta. Al coll, creuem la pista, cami-

*Al capdamunt de la vall del
Carrer Ample.*

ANTONI CABRÉ PUIG

RECOMANACIONS

■ **Horta de Sant Joan** és situat a 542 m d'altitud. Recomano visitar l'Ecomuseu dels Ports. I el Centre Picasso, on hi ha una àmplia exposició de reproduccions de l'obra del pintor malagueny. Val la pena passejar per tot el poble, que té un encís especial. Aquí s'hi han rodat pel·lícules de cinema.

ANTONI CABRÉ PUIG

■ **Mas de Quiquet.** A tocar de la Franqueta. Aquí hi va fer llargues estades el pintor Picasso amb el seu amic Manuel Pallarès, fill d'Horta. Va ser durant el període 1897- 1898. Picasso, anys després va declarar: «Tot el que sé, ho he après a Horta.» Al seu període cubista, Picasso hi va tornar. Era l'any 1909.

■ **Lo Parot.** Als afores d'Horta, visiteu, una olivera mil·lenària, avui protegida. Es considera l'arbre viu més vell de Catalunya.

■ **Convent dels Àngels,** on va viure uns anys Sant Salvador d'Horta, amb fama de fer miracles. I si no teniu vertigen, des d'aquí estant, podeu ascendir al cim de la muntanya de Santa Bàrbara. Les panoràmiques des d'aquest cim són immillorables. Especialment, mirant cap a les roques de Benet i el tossal d'Engrelló (cim de 1.073 m).

■ **Prat de Comte.** A la tardor s'hi celebra la fira de l'aiguardent, molt concorreguda. També disposen de la coneguda *Jota* de Prat de Comte.

■ **Arnes.** Cal visitar el seu ajuntament, situat en un palauet renaixentista i gaudir de la panoràmica dels Ports, des de la seva balconada. Compreu pastissos, que són els millors, ja que aquí els suquen per dins i per fora, amb mel.

ROGER ROVIRA

nant cap al nord, per tal de seguir l'antic camí tradicional de bast. Per no baixar per la pista.

6:25 h Mas del Rector, ara en ruïnes. Seguim planers, passant per un joiós alzinar. El camí va cercant una carena, i finalment la creua, davallant fort per l'altre vessant. Entrem al comellar del barranc de la Font Malla. Cruïlla de senders. Seguim rectes endavant, deixant a mà dreta el comellar del barranc.

6:55 h Cruïlla. Deixem el camí planer, i girem cap a la dreta, davallant. El sender inicia una forta davallada.

7:03 h Cruïlla. Deixem el sender que baixa recte cap al riu dels Estrets. Direm cap a la dreta, resseguint un sender ben fressat i planer.

7:07 h Mas de Corretja i de Nasi. Cruïlla de senders. Seguirem el de la dreta, continuant amb la davallada. A mà esquerra, queda l'anomenada *roca de la Pocasangre*. Creuarem el barranc de la Font Malla.

7:22 h Cruïlla de camins: per l'esquerra ens arriba el sender que va resseguint el riu dels Estrets. Al davant nostre tenim el riu dels Estrets i a l'altre costat hi ha la pista asfaltada. Aquí hi ha un pal indicador: la Franqueta a 1.000 m. Anirem cap a la dreta, resseguint aquest camí planer, remuntant el riu. Hi observarem tolls de gran bellesa, que conviden a banyar-nos-hi.

7:35 h Creuem un pont damunt la rasa seca del barranc de Closetes, i assolim l'àrea de pícnic de la Franqueta, on tenim el cotxe. Som als 560 m d'altitud. Retornem cap a Horta de Sant Joan.

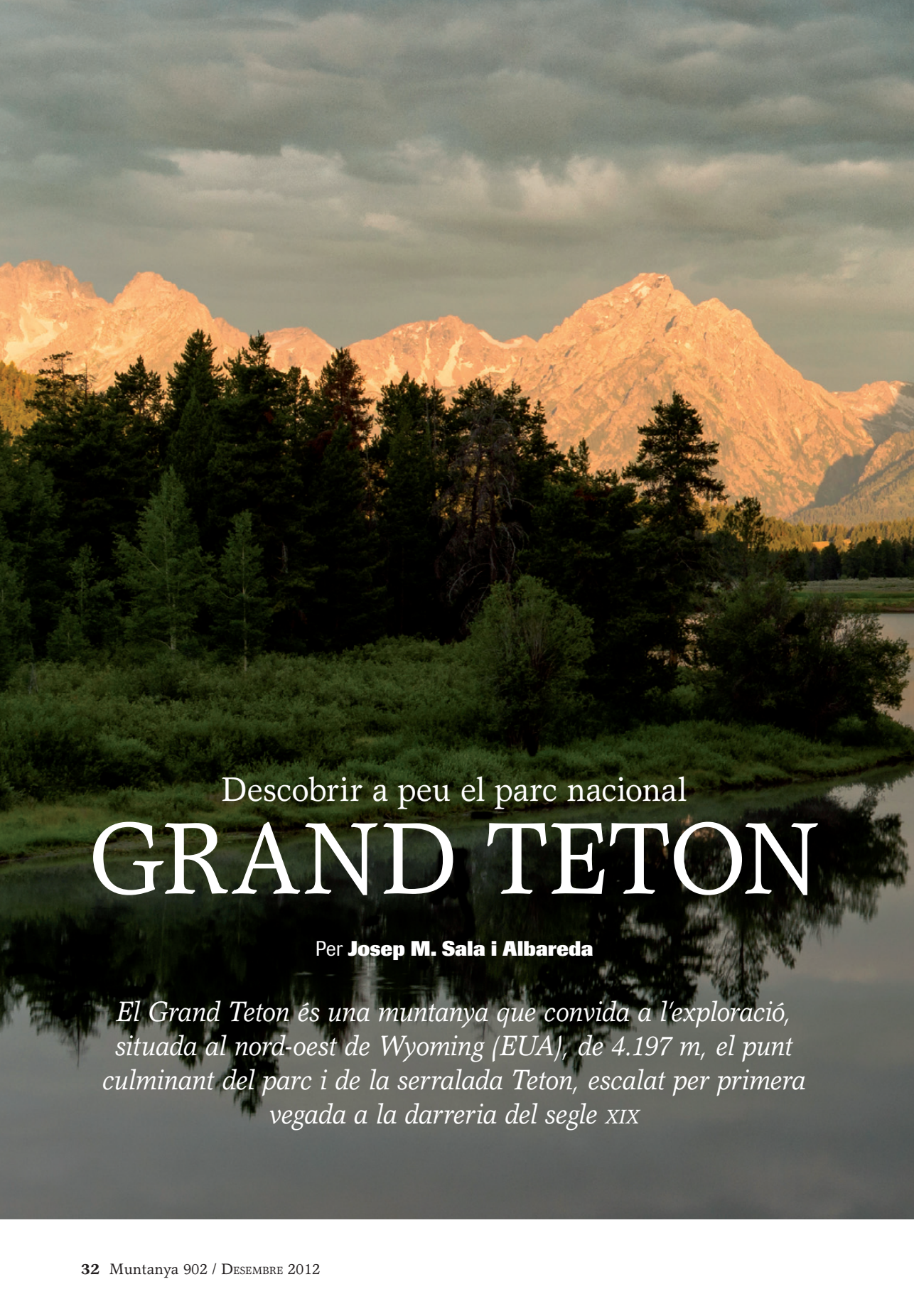
CARTOGRAFIA

■ **El Port.** Editorial Piolet: Escala: 1:30.000. Segona edició. Barcelona, 2007.

Actualment, Piolet està duent a terme uns nous mapes del Port: ja s'ha publicat el d'Arnes. I aviat es publicarà el d'Horta.

Descobrir a peu el parc nacional

GRAND TETON

Per **Josep M. Sala i Albareda**

El Grand Teton és una muntanya que convida a l'exploració, situada al nord-oest de Wyoming (EUA), de 4.197 m, el punt culminant del parc i de la serralada Teton, escalat per primera vegada a la darrereria del segle XIX

ISTOCKPHOTO

Havíem sortit de San Francisco amb la intenció de visitar i conèixer una mica Yosemite Valley, amb les seves parets de granit, terreny de joc dels escaladors més atrevits. Són molt coneguts el Gran Capitan o el Half Dome, amb les seves cascades que, des dels altiplans que tanquen la vall, s'hi estimen fins al fons. Però la plaga d'incendis que aquell estiu castigava Califòrnia ens en va privar. Yosemite també cremava i l'accés a la vall estava tancat.

Com tants altres llocs que m'hauria agradat de conèixer, Yosemite entrava a engruixir l'espera d'un improbable retorn. La intenció del viatge, però, no s'acabava amb Yosemite, perquè volíem visitar els parcs nacionals Grand Teton i Yellowstone, i acabar fent algun cim al nord de Sierra Nevada.

ARRIBADA A MONOLAKE I BISHOP

No ens quedava altra possibilitat que una carretera que voreja la vall pels altiplans de ponent i ens permetria salvar la serralada, baixar cap al Monolake i anar a dormir a Bishop. El dia és gris i l'olor de fum ho empastifa tot. Per la Tioga Road ens enfilem en direcció nord. El temps empitjora i quan passem pels plans de Toulumne Meadows, xops d'aigua i verdor, comença a caure una pluja fina. Per un moment, cap a llevant, entre el fum veiem la cúpula del

Half Dome, però la boira ho tapa tot i comença a nevar poc abans d'arribar al Tioga Pass. Són a començaments d'agost i a 3.031 m d'altura. No veiem res, només la cinta mullada de la carretera que ens porta avall. Para la pluja i sembla que vol aclarir. El terreny s'aplanava i arribem al Monolake, llac d'origen volcànic, al qual el dia gris, l'aigua quieta i fosca i la gran quantitat de blocs de pedres coberts d'una espessa crosta de punts blanquinosos i curioses formes donen un aspecte fantasmagòric. Per la carretera 395, que baixa del Canadà fins a San Diego, i després de 64 milles, arribem a Bishop on dormirem.

GRAND TETON NATIONAL PARK

Una llarga tirada de gairebé 1.000 km per les magnífiques carreteres americanes ens separa de Jackson, cap al nord i a uns pocs quilòmetres de l'entrada al parc nacional dels Teton. Cap problema per trobar allotjament a mig recorregut.

Grand Teton National Park és al sud del parc de Yellowstone i a l'estat de Wyoming, que fa frontera amb el d'Idaho. Els Teton són una cadena compacta formada per l'erosió de les diferents èpoques glacials sobre un poderós bloc de roques precambrianes. Queden algunes petites glaceres, aparentment estables després dels anys de retrocés. Sempre, però, la roca que

iStockphoto

*Amb la llum
magnífica de la tarda,
emprenem el camí
cap al Grand Teton.*

forma els cims, una mescla de gneis esquistos i intrusions granítiques és un erm i excel·lent terreny per l'escalada.

Dos principals grups muntanyosos formen la serralada. De sud a nord trobem el grup dels Teton, el Grand Teton (4.197 m), el Middle Teton (3.902 m) i el Mount Owen (3.940 m) i, separat pel torrent Cascade, el Mount Moran (3.842 m). Les aigües drenen bàsicament cap a ponent i van a engruixir el riu Snake, que s'ajunta al Columbia, i després de recórrer 1.450 km, aboca les seves aigües al Pacífic.

EXCURSIÓ A SURPRISE LAKE

Un dia clar ens invita a caminar. Deixem el cotxe aparcant a l'àrea de Taggart Lake (2.019 m) on comença el camí. Tot i que sabia que no teníem prou temps per fer el cim del Grand Teton, volia, al menys, fer-hi una aproximació per conèixer el massís una mica més a fons i arri-

bar, si més no, al peu de les últimes parets.

Amb la meva filla Anna, emprenem un camí ben marcat i cui-

dat que passa pel costat del Taggart Lake i, poc després pel del Bradley Lake. El terreny està poblat de pins que mostren profundes ferides de foc passats. Ens fem en un bosc espès que el foc havia respectat, i ens creuem amb un matrimoni de mitjana edat amb cara d'esgla-

Sensacional panoràmica de la planúria de Willow Flats i de la serralada dels Teton.

El camí a Surprise Lake va guanyant alçada entre boscos de pins.

**I A POCS METRES PASSA
UN MAGNÍFIC ÓS QUE
SEGUEIX EL SEU CAMÍ**

JOSEP M. SALA I ALBAREDA

ISTOCKPHOTO

iats. Tot seguit comprenem el motiu de l'esverament, un soroll de branques trencades i a pocs metres passa un magnífic ós que segueix el seu camí. L'Anna, que té un coneixement dels costums d'aquestes bèsties, ens mana que ens quedem quietes i com si sentíssim ploure. L'ós desapareix ràpidament i nosaltres respirem fondo. Afortunadament era un *grizzly*, un ós molt més

pacífic que els seus germans de color bru. La parella continua el seu camí de baixada i nosaltres el de pujada. Aquesta trobada m'ha agradat. A casa nostra no passa això de trobar-se amb una bèstia tan grossa anant d'excursió.

*Per damunt de Surprise Lake
hi ha Amphitheater Lake.*

ISTOCKPHOTO

ISTOCKPHOTO

El camí, sempre tan polit, guanya alçada amb nombroses llaçades, i en cada lloc on podria fer-se dreuera, una plaqueta de metall sòlidament collada a terra, demana de seguir el camí i no fer dreuera per evitar els danys de l'erosió. La gent compleix la indicació. El bosc, espès, no deixa veure els cims en la seva totalitat, només parets trencades amb petites taques de neu. La pujada, sempre per dins del bosc, s'acaba i arribem a un petit replà amb un estanysol estratègicament situat, és el Surprise Lake (2.908 m), en un contrafort que baixa del cim del Grand Teton que, mig tapat pels núvols veiem a 1.500 m per damunt nostre.

Malgrat superar els 4.000 m ens crida l'atenció l'absència de geleres. Solament unes miques de neu en petits relleus de les parets. Segons el mapa, una petita glacera encastada entre el Grand Teton i el Mount Owen porta el pompós nom de Teton Glacier. La veurem un cop haguem baixat, i des de la carretera tindrem una panoràmica del conjunt de la serralada.

Però el Surprise Lake, no podia ser altrament, ens guardava la seva sorpresa. Resseguint la seva vorera saludem una noia que semblava en estat de contemplació. Un tros més enllà ens parem a fer un mos abans de la baixada i veiem que la noia s'aixeca i ve cap a nosaltres. Amb cara d'alegria ens diu: «¿Sou catalans, oi?» També era catalana i, en sentir-nos parlar no va poder vèncer el desig de compartir amb uns desconeguts la seva parla. Fetes les degudes presentacions i aclarit el fet de trobar-nos tan lluny de casa nostra, feina i estudis per part de les noies i curiositat muntanyenca per part meva, xerrem una estoneta i ens acomiadem perquè a mi i a l'Anna ens esperen a l'aparcament i la desconeguda espera el seu xicot, d'exploració pels voltants del llac.

Com m'hauria agradat tenir temps per intentar fer el cim. És una escalada de no massa dificultat, per la via normal, però que tampoc pot fer-se a corre-cuita. Penso en el matrimoni Fabrés i en Lluís Puntís, que no fa massa anys van visitar la regió i van fer el cim.

Esplèndida visió de la serralada del Grand Teton des de Jackson Lake.

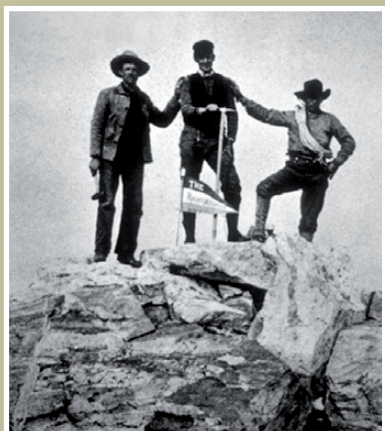
LA CONQUESTA DEL GRAND TETON

El massís, probablement, no fou conegut pels homes blancs fins a principis del segle XIX. Aquests li van donar el nom dels Trois Tetons (els Tres Pits). La primera ascensió ben documentada va ser el 1898, la del reverend W. Owen, F. Spaulding, J. Shive i F. Peterson, per la que avui és considerada la via normal.

El parc fou creat el 1929 i ampliat el 1950. Ja al 1931 havien estat vençuts els principals cims i la dècada següent va ser la de l'eclosió de la tècnica americana d'escalada. Entre les arestes més conegudes destaca la po-

pular Exum, a l'oest del massís. La cara nord del Grand Teton, magnífica escalada, és un dels grans clàssics i fou vençuda el 1936 per Jack Durrance i els germans Petzold. La cara oest, menys estètica i bastant difícil, en la data de la primera ascensió feta per Jack Durrance i Henri Coulter, va ser considerada una de les més exigents de l'Amèrica del Nord.

Hi ha algunes canals que mantenen el gel i poden ser escalades, entre aquestes el Black Ice Couloir de la cara oest. La seva escalada el 1961 va ser una fita important en l'alpinisme americà. El Mount Owen i el Mount Moran ofereixen també interessants i difícils rutes obertes per Leigh Ortenberger, Dave Dornau, Barry Corbet, Willie Unsoeld i Yvon Chouinard, entre d'altres.

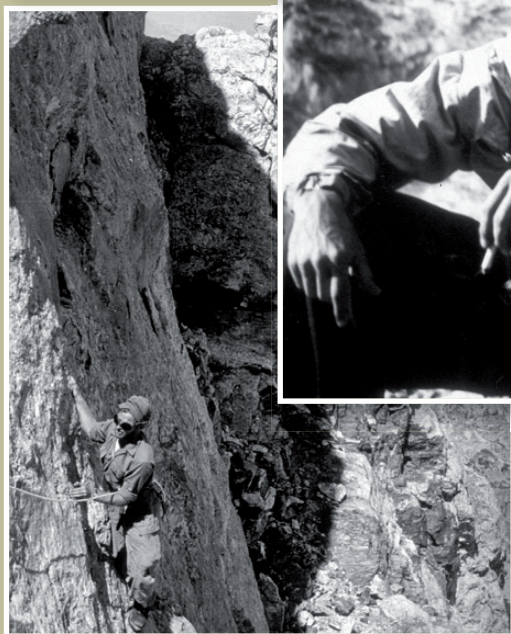
1

2

3

4

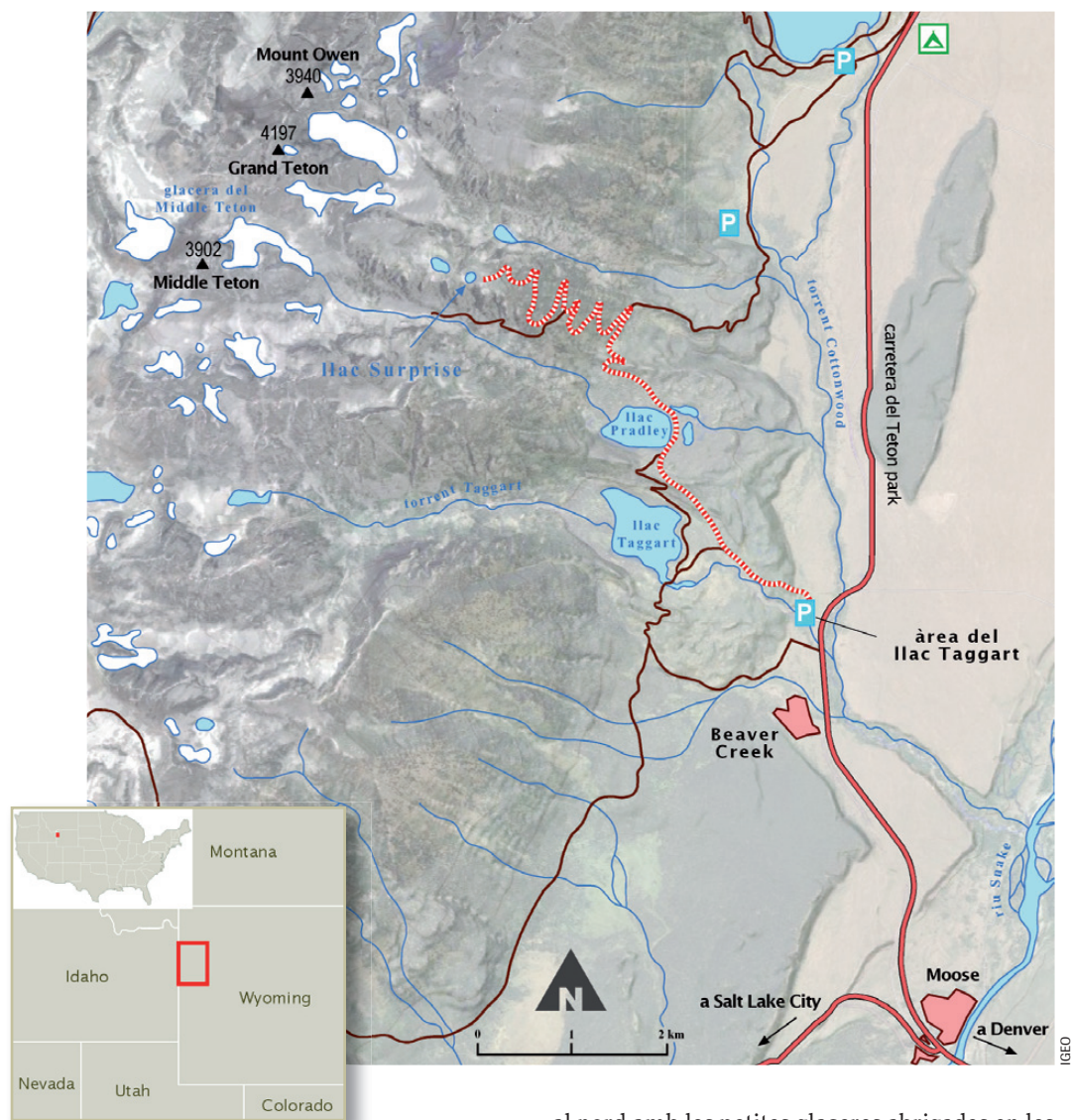
1/ Shive, Spaulding i Peterson al cim del Grand Teton (1898).

2/ Jack Durrance.

3/ Jack Durrance en la primera escalada a la Lower Exum Ridge (1 de setembre de 1936).

4/ Willie Unsoeld en la primera escalada dels Grands Tetons, cara nord/directa final, el juliol de 1953.

CAMÍ DE YELLOWSTONE

Pel mateix camí de pujada, evitant les drecceres, ja que ho demanen tan bé, baixem fins a l'aparcament. Per la carretera, en direcció nord, farem camí cap al proper Yellowstone, el primer parc reserva de la natura creat als Estats Units i que ha servit de model als altres parcs naturals nacionals d'arreu del món. Voregem el Jenny Lake i, un xic més amunt, el gran Jackson Lake des d'on tenim una esplèndida visió de tota la serralada del Grand Teton, estesa en llarga filera de sud a nord amb els dos importants grups de cims, el mateix Grand Teton i el Mount Owen al sud, i el grup de Mount Moran,

al nord amb les petites glaceres abrigades en les clotades profundes.

La tarda cau i la llum daurada del capvespre il·lumina suaument els cims que la tranquil·la superfície dels llacs Jenny i Jackson reflecteixen amb nitidesa i colors brillants. Els dos Teton s'allunyen i pocs quilòmetres més al nord entrem al parc nacional de Yellowstone.

DES DEL GRAN JACKSON LAKE TENIM UNA ESPLÈNDIDA VISIÓ DE TOTA LA SERRALADA DEL GRAND TETON

CARTOGRAFIA

■ *Hiking&Climbing Map. Grand Teton National Park.*
Escala 1:48:000. 1987 Pika prints/Earthwalk Press.
General Delivery. Moose, WY 83012.

La depressió de Danakil: **el forn d'Etiòpia**

Text i fotografia de **Jordi Lloret Prieto**

Cinc dies de viatge des de Barcelona per arribar a la depressió de Danakil, a Etiòpia, tres catalans i quatre espanyols, amb els corresponents guies, xofers, cuiner, camellers del poble àfar i els militars que ens escorten amb el seus omnipresents AK-47, a punt de fer la senzilla ascensió al volcà Erta Ale, un dels pocs llocs del món on hi ha un llac de magma en ebullició constant.

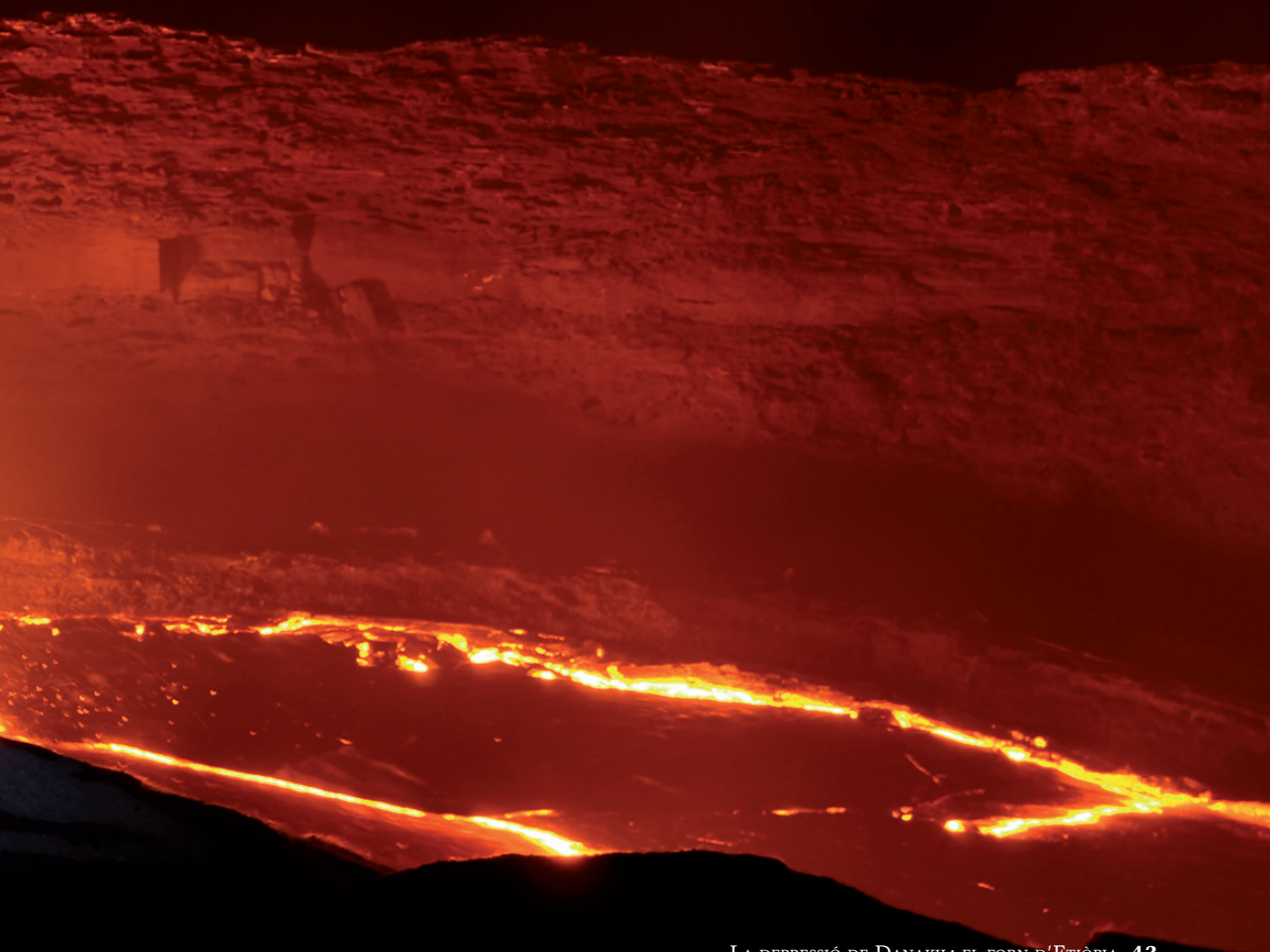

Una migdiada ens ajuda a fer passar l'estona necessària perquè el sol redueixi el seu càstig i puguem començar l'excursió al capvespre amb temperatures més suportables. Des del camp Bahari, últim grapat de cabanes on ens poden acostar els Toyota, a 146 m d'alçada segons el meu GPS, només necessitem tres hores de suau pujadeta a través de 10 km de camps de laves pahoe-hoe, per on transitem amb comoditat i on admirem magnífics exemples de formes cordades, per arribar al cràter del volcà Erta Ale, un esvoranc d'1,8 km de diàmetre a 586 m d'alçada i amb el punt més enlairat a 613 m. Deixem les motxilles en

una de les moltes cabanes que els àfar han aixecat a la carena i on després passarem la nit; de seguida baixem a la gran caldera. Un desnivell fàcil d'uns 19 m i comencem a caminar sobre laves més recents, extremadament esponjoses, per on hem d'anar amb compte perquè sovint es desfan sota

UN ESPECTACLE DANTESC I GAIREBÉ ÚNIC AL MÓN

el nostre pes. En menys de deu minuts arribem a l'objectiu de tants dies i quilòmetres, un subcràter que avui només deu tenir uns 30 m de fondària i poc més d'un centenar de diàmetre, amb el fons envaït per lava fluida en ebullició constant. Un espectacle dantesc i gairebé únic al món.

Com la resta de companys, m'acosto fascinat a la boca del pou, planto el tríode amb la Nikon i, mentre amb la mà esquerra vaig fent fotos, amb la dreta filmo l'espectacle en Full-HD. No crec el que veig i veig el que no crec. Aquesta darrera nit de l'any 2011 és molt negra i això fa que les explosions de foc al fons del volcà siguin encara més esfereïdores. Es com si estigu-

és ocupat per un mar que es retorça amb ones de lava viscosa, molt fluida i lluenta, amb bombolles que esclaten i esporàdics llançaments de metralla cap al cel. Un parell de cops, les explosions projecten una pluja incandescent per sobre de nosaltres i hem de córrer per allunyar-nos del punt on caurà aquesta esquitxada de pedra fosa. També un parell de vegades, un

canvi en la direcció del vent fa que els núvols de gasos tòxics que s'enlairen del volcà arribin fins a nosaltres, i també hem de córrer per allunyar-nos, mentre notem com se'ns crema la gola i ens provoca un malestar intens i desconegut que ens ofega. La primera vegada que passa, quan estem més bocabadats i no ens ho esperem, fugim tots, més sorpresos que espantats davant la novetat, pensant «Vaja, ¿així, m'ha arribat l'hora?» i mirant d'aguantar la respiració, «¡Inshallah!» Després, encoratjats pels àfar, que ja saben de què va, tornem, tants cops com sigui necessari, fins que omplim els ulls, el cor i les càmeres d'un paisatge extraordinari i ens atipem de sensacions gairebé oníriques.

La cadena muntanyosa de l'Erta Ale és al nord d'Etiòpia, molt a prop de la frontera amb Eritrea. Forma part del sistema volcànic del gran rift africà, la falla que algun dia separarà aquesta banya d'Àfrica de la resta del continent i formarà un nou oceà. En aquesta part del rift el procés expansiu es troba molt més avançat que en els altres 10.000 km de llargada, cosa que fa que la composició de la lava sigui semblant a la del magma molt fluid que sorgeix de les dorsals oceàniques, però amb l'avantatge que, en tractar-se d'una àrea continental emergida, turistes

*En aquestes pàgines i en les dues anteriors:
El cràter del volcà Erta Ale enlluerna amb
la seva violència sense treva.*

i vulcanòlegs poden fer una observació directa del fenomen, només comparable amb la contemplació de les laves efusives al Kilawea (Hawaii), mont Erebus a l'Antàrtida i Nyragongo al Congo.

Aquest pou de magma incandescent modifica periòdicament les dimensions en funció de la constant activitat eruptiva, que provoca tant disminucions del seu perímetre per obstruccions com ampliacions per enfonsaments constants. També la fondària és variable, arriba des de 160 m (1967) a només pocs metres sota la

UN PARELL DE COPS, LES EXPLOSIONS PROJECTEN UNA PLUJA INCANDESCENT PER SOBRE DE NOSALTRES I HEM DE CÓRRER PER ALLUNYAR-NOS DEL PUNT ON CAURÀ AQUESTA ESQUITXADA DE PEDRA FOSA

superfície. Les referències més antigues sobre el fenomen daten d'expedicions de 1841 i 1867 i les primeres cites sobre la possibilitat d'un llac de lava permanent són de 1906 i 1940, fins que, finalment, el 1967, una potent expedició dirigida per Haroun Tazieff constata l'existència de dos profunds pous amb el fons en erup-

*Sota un sol despietat, sense cap
ombra possible, homes i bèsties
suporten en silenci les terribles
condicions de treball a Danakil.*

ció permanent. El 1972 es documenta per primer cop un desbordament de la lava que envaeix la caldera. El 1987 observacions via satèl·lit testimonien que un dels dos pous de lava ha desaparegut i des d'aleshores només queda el més meridional.

A finals de la primera dècada del XXI Erta Ale és encara un lloc reservat per a grans expedicions, a causa de la llunyania, la inexistència d'infraestructures i la perillositat de la regió, amb guerrillers àfars de l'Ugugumo i segrests d'estrangers al 2007. Per fi, en els darrers anys comença a ser visitat per viatgers disposats a afrontar certes incomoditats i suportar el risc d'una zona conflictiva fronterera amb l'assistència de soldats carregats de granades de mà i sempre proveïts del popular invent

Els àfar, amb eines dels temps antics, tallen els blocs de sal d'una dotzena de quilos de pes. En un parell de dies l'aigua salada haurà tornat a ocupar el buit.

del sergent Mikhaïl Kalàixnikov. Però potser aquesta situació està patint un empitjorament puntual, perquè el 16 de gener de 2012, poc mes d'una setmana de marxar nosaltres, bandits suposadament eritreus van segrestar dos europeus i en van matar altres cinc (dos alemanys, dos hongaresos i un austríac), ferint-ne cinc més després d'assassinar tots els guies i escortes etiòps al mateix peu del volcà. Cal veure com evoluciona la situació abans de plantejar-se visitar aquests indrets.

LA DEPRESSIÓ DE DANAKIL

A 45° a l'ombra en ple mes de desembre començo a entendre els adjectius que es donen a la depressió de Danakil: «El lloc més cruel de la Terra» (*National Geographic*, octubre 2005), «Com el plom fos» (*Altair* 37, 2005). O *La fossa infernale de la creazioni*, el títol del llibre publicat el 1935 per l'italià Ludovico Mariano Nesbitt, el primer europeu que va explorar aquesta regió el 1928, aprofitant la invasió italiana, i

que va sortir-ne viu. O, més que viu, podríem dir *sencer*, ja que el costum dels pobladors àfars, fins ben entrada la dècada de 1930, consistia en tallar el testicles a tots el visitants. Una tradició d'aquestes que, tot i ser molt folklòrica, potser no seria adequadament agraïda avui dia pels pocs turistes que s'hi acosten.

«Encara que la integritat dels vostres escrots ja no és un motiu de preocupació» (Philip Briggs, a la guia Bradt d'Etiòpia, 2010), la depressió de Danakil segueix figurant oficialment com el lloc més calent de la terra, un desert en gran part deshabitat i situat per sota del nivell del mar, que assoleix els -157 m al llac Assal, ja en territori de Djibouti (magníficament descrit per Ander Iza-girre en el seu llibre de tant d'èxit *Los sótanos del mundo*) punt més fondo d'Àfrica. Nosaltres, procedents d'Addis Abeba, accedim des de Kombolcha i entrem a la depressió per Assayta, i acampem al costat del llac Afrera, a -114 m, un mar interior d'aigua extremadament salina de 100 km² de superfície amb interessants fonts termals. Al dia següent passem per Kursewad,

Més d'un miler de rucs i camells esperen per ser carregats amb els blocs de sal i formar les caravanes que duren aquest tresor a llocs més civilitzats.

a -42 m, on comencen 23 km de pista infernal que ascendeix de forma imperceptible i ens acosta al camp Bahari i pugem a l'Ertà Ale. I després seguirem fins Ahmed Ale, des d'on farem excursions a l'espectacular àrea volcànica

EL COSTUM DELS POBLADORS ÀFARS, FINS BEN ENTRADA LA DÈCADA DE 1930, CONSISTIA EN TALLAR EL TESTICLES A TOTS EL VISITANTS

de Dallol i acompanyarem les caravanes de sal, des del llac Assa Ale fins a Melabiday, on iniciarem la sortida d'aquest desert per anar cap a les carreteres i pistes en més bon estat que ens duren a la turística i magnífica Lalibela i les seves esglésies troglodítiques, patrimoni de la humanitat segons la UNESCO.

En el decurs de la seva complexa història geològica, aquesta terra hostil, situada tan per

sota del nivell marí pel fet d'ubicar-se en el fons del gran rift, ha estat remoguda per moviments macrotectònics i inundada per invasions de la mar Roja uns quants cops, el darrer fa només 30.000 anys, i en retirar-se les aigües han deixat un potent estrat de sal marina solidificada de més d'un quilòmetre de profunditat, tot un tresor per al poble àfar. Cada dia, 10 mesos a l'any, perquè a l'estiu ni ells mateixos ho aguanten, surten d'Ahmed Ale llargues caravanes constituïdes per centenars d'homes, camells i rucs. Musulmans àfars i cristians d'altres tribus s'acosten al desert salí del llac Assa Ale, a -116 m d'alçada, i en dures jornades tallen a cops blocs de sal de la mida de grans llibres, anomenats *amolé*, i els extreuen fent palanca amb les mateixes eines. I quan s'acosta l'hora baixa tornen al poble, on veiem que els espera el recaptador d'impostos, que agafa-

Delicats dipòsits cristal·lins formats per l'ascens dels fluids hidrotermals carregats de minerals i colorits pels òxids.

rà una part de la càrrega de cada bèstia. Després, formaran llargues caravanes que duren aquest tresor cap a Melabiday i d'allí a Mekele amb el seu gran mercat, com ho estan fent des de temps immemorials.

DALLOL

Si el plat fort d'aquest viatge ha estat l'Ertà Ale, s'ha de reconèixer que l'àrea de Dallol també val per si mateixa afrontar les dificultats d'accés a aquest desert remot.

Dallol, a 82 m sota el nivell marí, a només una dotzena de quilòmetres al sud de la frontera amb Eritrea i a uns vint d'Ahmed Ale, és un al·lucinant paisatge, fruit del vulcanisme actiu i la interacció amb la hidrologia subterrània i la sal de Danakil.

Dallol: un indret exòtic amb tonalitats inversemblants en el desert més calent de la terra.

Aquí, la natura ens ofereix un variadíssim ventall de concrecions amb formes extravagants. I el sofre, l'oxidació i les algues arrodoneixen l'efecte amb uns colors esplendorosos d'una inhabitual riquesa cromàtica amb vermells intensos, verds formidablement lluent i grocs sorprenents.

Mentre nosaltres ens afanyem per captar tot el que estem veient, els soldats etiòps no treuen l'ull de la propera frontera amb Eritrea, d'on potser pensen que en qualsevol moment pot venir l'enemic. Però també ens vigilen a nosaltres, perquè en aquest

paratge on l'aigua i la sal es barregen amb els sediments és fàcil entaforar-se. Jo ho comprovo personalment a la vora d'un petit llac on esclaten les bombolles de gasos provinents de sota terra: poso el peu sobre el que sembla un dipòsit de travertins sòlids i gairebé m'enfonso en una catifa semilíquida. Ens parlen d'una turista xuclada per algun d'aquests pous d'arenes

UNS COLORS ESPLENDOROSOS D'UNA INHABITUAL RIQUESA CROMÀTICA AMB VERMELLS INTENSOS, VERDS FORMIDABLEMENT LLUENTS I GROCS SORPRENENTS

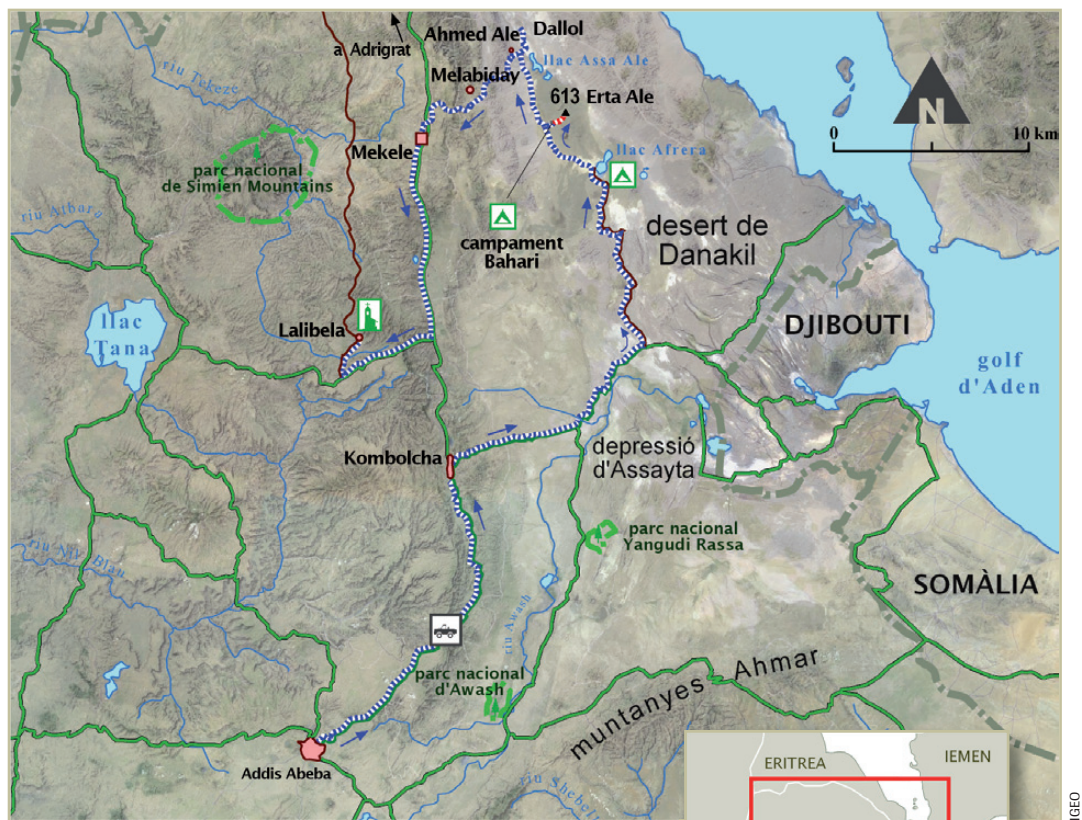
movedisses i, és clar, ens ho prenem a broma, però un cop a Barcelona, llegeixo a l'interessant llibre dedicat a l'Erta Ale del vulcanòleg Guy de Saint-Cyr que, en efecte, la italiana

*El paisatge al·lucinant de Dallol,
fruit del vulcanisme, l'aigua
subterrània i la sal de Danakil.*

Catherine Cohen va desaparèixer el 27 de desembre de 2003 mentre explorava Dallol amb altres expedicionaris i mai més fou trobada.

Dallol és un àrea volcànica singular amb un darrer episodi explosiu al 1925. L'origen de la curiosa fesomia la trobem en les acumulacions molt superficials d'aigua amb un alt contingut salí que s'infiltra sota terra i baixa fins a assolir un dipòsit de magma en fusió a poca profunditat, que la carrega de minerals i l'escalfa, expulsant-la novament cap a la superfície, on surt vaporitzada en fumaroles, solfatares i en forma de petits guèisers. En pujar, l'aigua travessa les capes de sal del terra i diposita la seva càrrega mineral que cristal·litza formant una crosta multicolor que va creixent tridimensionalment a mesura que el procés es desenvolupa.

El resultat d'aquesta fenomenologia és una planura d'estètica surrealista amb llacs de sal enrajolats de dibuixos hexagonals, bufadors de

vapor i deus sulfuroses. Magnífiques concrecions amb volums tortuosos; catifes d'orfebreria amb filigranes estranyes i columnes de cristalls. I un petit laberint de relleus residuals de

UNA PLANURA D'ESTÈTICA SURREALISTA AMB LLACS DE SAL ENRAJOLATS DE DIBUIXOS HEXAGONALS, BUFADORS DE VAPOR I DEUS SULFUROSES

sal, argila i potassa, excavats per l'aigua d'escorrentia formant barrancs i canyons als vessants dels turonets propers a Dallol.

Si l'Ertà Ale ens ha semblat la porta de l'infern, i els treballadors de la sal ens han dut a l'edat mitjana, aquest paisatge mineral sens dubte ens ha acostat a un altre planeta.

El petit príncep va travessar el desert i només va trobar una flor.
Una flor de tres pètals, una flor de no res...
- Bon dia -va dir el petit príncep.
- Bon dia -va dir la flor.
- ¿On són els homes? -va preguntar educadament el petit príncep.
La flor, un dia havia vist passar una caravana.
- ¿Els homes? Em sembla que n'hi ha sis o set. Els vaig veure fa
anys. Però no saps mai on trobar-los. El vent els passeja. No tenen
arrels, això els destorba molt.
- Adéu -va fer el petit príncep.
- Adéu -va dir la flor.

Antoine de Saint-Exupéry

Una excursió al SÀHARA el desert més gran del món

Per **Borja Bouza, Pep Rafanell i Ferran Alexandri**

*Un tresc de quatre nits i cinc dies al Sàhara per desfer
la idea equivocada que podíem tenir del desert.*

El Centre Excursionista de Catalunya i Trekking&Aventura han realitzat en les darreres Setmanes Santes un parell de viatges per recórrer a peu un petit tros del desert del Sàhara, concretament al país de Tunísia. Amb aquestes excursions ha estat possible de conèixer amb profunditat un paisatge, sovint hostil, però d'una bellesa extraordinària. També una gent excel·lent, afable, austera, amb una cultura diferent i autèntica. Aquest article vol reflectir aquesta experiència que, ben segur, algun dia no gaire llunyà repetirem sota el sol abrusador del nostre proper i solitari Sàhara.

A dalt: El vent modela la sorra i origina petits promontoris en moviment constant, amb ondulacions daurades bellíssimes.

L'ORIENTACIÓ, EL SOL I LES DUNES

D'entrada un desert sempre fa respecte i n'ha de fer. Realment és un lloc inhòspit i perillós, però tanmateix hi ha un munt d'animals i persones que hi viuen. Tots ells han sabut adaptar-se a les seves condicions extremes.

A Tunísia hi ha tres menes de desert: l'*erg* o desert de dunes, el *reg* o desert de roques i el *chott*, que són les llacunes salades. Nosaltres farem el recorregut pel Gran Erg Oriental, a través de la sorra i el gran mar de dunes.

Tots sabem que al desert hi ha molt poca aigua, però n'hi ha, només cal trobar-la. Sabem que el sol pica de valent, que ens pot cremar la pell i ens pot deshidratar, però podem anar ben tapats i descansar sota un arbust en les hores de més radiació. Sabem que no es poden fer camins en les dunes d'un desert perquè el vent de la nit els esborrarà, però també sabem que difícilment trobarem obstacles que ens desviïn de la direcció que cal seguir.

El desert, com tots els indrets d'aquest món, té les seves regles de joc. Una d'aquestes és el sentit de l'orientació. Si hi anem amb un guia, no hi ha d'haver cap problema; però, ¿i si ens despistéssim del grup o volguéssim fer un

viatge pel nostre compte i risc? Al nostre parer ho veiem factible, però cal tenir presents algunes coses.

Primerament, que la gent del desert no porta ni brúixola ni mapa, perquè no els fa cap falta. Com que al desert gairebé no hi ha muntanyes ni núvols, el sol és sempre present i ens dóna una idea força exacta d'on és el nord. A la nit, amb els estels, passa el mateix. Per tant, no és necessari portar brúixola, però millor si en portem, al capdavant no pesa gaire.

En segon lloc, penseu que al principi el desert sembla tot igual, per tant podem creure que un mapa no té cap sentit. La gent del desert coneix el seu territori i té els indrets diversos ben memoritzats. És el seu país. Nosaltres podem portar un mapa molt ben fet, però si no ens fixem en els detalls no ens servirà de res. ¿Quins són els detalls als quals ens referim? Doncs per exemple

un turonet que es retalla a l'horitzó o un tros de terreny que té un color diferent de la resta, o potser un grup de roques amb una forma característica, etc. Tots aquests elements i d'altres ens poden ajudar molt a situar-nos en la immensitat del desert. Per tant, el consell és que sempre que trobem un turonet o una elevació del terreny, encara que sigui petita, pugem-hi. Un cop a dalt ho veureu tot més clar.

També cal dir que el desert de Tunísia és ideal per perdre-s'hi. La seva forma allargada fa que si caminem en direcció sud tinguem a pocs quilòmetres a mà dreta la frontera amb

EL DESERT, COM TOTS ELS INDRETS D'AQUEST MÓN, TÉ LES SEVES REGLES DE JOC

Algèria, i també a pocs quilòmetres a mà esquerra la frontera amb Líbia. Aquests passos fronterers estan força vigilats per intentar controlar el contraban que molt sovint fan les caravanes berbers. És a dir, en cas d'emergència només caldria agafar direcció est o bé oest per trobar, amb una mica de sort, algun destacament militar.

BORJA BOUZA

La nostra caravana, amb l'avituellament al damunt, marxa pausadament vers la immensitat del desert.

Ens endisem al desert profund, a l'indret de Tembaïn, a la part més meridional de Tunísia.

Dit això, voldríem fer-vos algunes recomanacions. En primer lloc que proveu l'experiència del desert. Ara bé, millor amb un guia. Una cosa és saber cap a on vas i, aproximadament, on ets, i un altra, saber on és l'oasi o el lloc més segur per acampar lluny d'escorpins o serps verinosos. En segon lloc, anar-hi a peu, a pas de camell, com s'ha fet sempre, com vàrem fer nosaltres. Res de moto o 4 x 4. Anar a peu és més lent, però molt més agradable i gratificant. I també és molt millor que hi aneu per Setmana Santa, perquè és l'època de l'any en què les temperatures màximes i mínimes són més agradables. El matí és primaveral, durant el dia fa calor; però és tan sec que se suporta prou bé, i a la nit pots fer bivac sota milions d'estrelles, amb una fresqueta ideal.

Els millors moments per travessar el desert del Sàhara són d'octubre a març. D'abril a setembre són els mesos de màxima calor, en els quals és impossible de fer aquest tresc, almenys de juny a agost.

És difícil de descriure la sorra del desert, sobretot si la comparem amb la sorra de la platja.

Res a veure. A la Costa Brava la sorra gruixuda de la platja no s'enganxa, però embruta. La sorra fina del Maresme s'enganxa com una mala cosa i embruta. La sorra del desert és neta, finíssima, agradable a peu nu. No s'enganxa i de seguida s'espolsa. Dormir fent bivac en aquesta sorra no representa cap inconvenient.

Tothom es pensa que al desert no hi plou mai ni tampoc hi ha vegetació. Fals. A l'hivern hi plou, i a la primavera (si l'hivern ha estat generós d'aigua) floreixen una gran quantitat de plantes. Moltíssimes, plantes, flors, arbres, arbusts. És per això que cada nit trobarem troncs de savines per fer foc. Al desert, immens mar de sorra, de tant en tant, entre dunes i esplanades, hi creix ufanosa una planta.

L'EXCURSIÓ AL DESERT

Comencem el tresc a l'indret de Tembaïn, als afores del parc nacional de Jebil, a la part més meridional de Tunísia, i al sud de la ciutat de Douz. A l'indret de Tembaïn ens deixen els vehicles tot terreny, i més enllà de pou d'Abdallah Jebil trobem la caravana que ens espera. Carreguem les bosses als dromedaris i, amb una motxilla d'atac al damunt, comencem l'aventura.

Ens endisem al desert a peu, tenim el primer contacte amb la sorra i prenem consciència

BORIA BOUZA

del medi on som. Ara ja no hi ha marxa enrere. Ens esperen cinc dies apassionants. Al migdia parem per fer el primer dinar beduí: una amanida de pasta molt completa i una taronja, sota un sol de plom, ben arrecerats, tant com podem, sota draps de fer farcells que hem penjat de petits arbustos.

La primera sorpresa que hem tingut és veure com feien el pa: amassaven la farina barrejada amb aigua amb les mans, i coïen la massa damunt brases, que tot seguit cobrien amb sorra. Serà el pa nostre de cada dia, cruixent i acabat de fer: per esmorzar, per dinar, per sopar. Fer pa tres cops al dia és una cosa ben autèntica, curiosa, pràctica.

Havent dinat, carregades les provisions i els fatos damunt dels camells, sortim amb molta calor a quarts de quatre, que és quan el sol no pica tant, però això no ens deslliurarà cada tarda de la companyia incòmoda i angoixant, tot i que aventurera, del vent, la petita tempesta de vent, que ens obliga a tapar-nos tota la cara i el cap amb el mocador beduí. Dues horetes de marxa entre les dunes ens duen a l'indret on muntarem el campament. El vent ha amainat aleshores. Sempre és així en aquesta època, al desert.

El campament és ràpid de muntar: dues hai-

mes i el recer del foc de camp. La haima és la tenda típica dels habitants nòmades del desert i de l'estepa del nord d'Àfrica. És una tenda rectangular feta generalment de faixes de llana teixida, de color negre, que reposa sobre dues o més files de pals verticals. És molt còmoda al migdia per mitigar la calor, però té l'inconvenient que s'omple de sorra, i les faixes mogudes

Un dels guies, després d'encendre el foc, comença a preparar el dinar del grup.

PEP RAFANELL

BORJA BOUZA

*La vida animal i vegetal és present
al Sàhara, malgrat que sembli
inversemblant en un lloc tan erm.*

BORJA BOUZA

pel vent t'omplen de sorra. Molts de nosaltres ens estimem més, a la nit, de dormir al ras, contemplant les estrelles i el cel nocturn del desert, una experiència única, inoblidable, deliciosa i del tot recomanable.

La logística d'aquest tresc és perfecta. El suport dels camells portadors, essencial. Cada dia ens despertem a l'alba. A poc a poc anem ordenant els nostres assumptes... Els beduïns s'han llevat abans que nosaltres per atiar el foc, fer el pa i preparar l'esmorzar de tot el grup. Això és un veritable luxe que no té preu. Al terra han parat unes tovalles amb plats de melmelada, formatge, suc de fruita, cafès i el pa acabat de fer. Esmorzem amb deler, en silenci, amb gana. Encara tenim al cap el cel estelat de la nit, l'albada i les primeres llums del sol. Sublim. Tot seguit, a poc a poc, el campament es va desmuntant: les haimes es pleguen i es carreguen els camells, que han pasturat lliures tota la nit (amb les potes lligades, però, perquè no fugin). La caravana és a punt de partir. Són les 9 en punt.

Caminem novament entre les dunes, ens enfilem una mica i, de sobte, sota un sol sever, apareix un immens mar de dunes i sorra que ocupa tot el camp de visió possible. Sense la bona orientació dels beduïns no sabríem cap on tirar. Però avancem a través d'un univers meravellós i estrany. Cap a migdia ens aturem, en una planícia, i comença l'operació de preparar el dinar i el desitjat recer sota la haima, per evitar les hores de màxima radiació solar. Els

La nit, al campament improvisat, és una invitació a assaborir la bellesa d'una cultura genuïna.

beduïns cercaran quatre branques i encendran foc, mentre a la haima en Bashir amassa de nou la farina per fer el pa. L'operació és llarga, però hi ha temps de sobra fins que no partim novament cap a les 4.

Aquesta és la tònica de cada dia. Fins que es fa de nit. No ens ha de fer por la monotonia del paisatge. Malgrat que el desert és el desert, cada dia, cada caminada, cada descoberta és

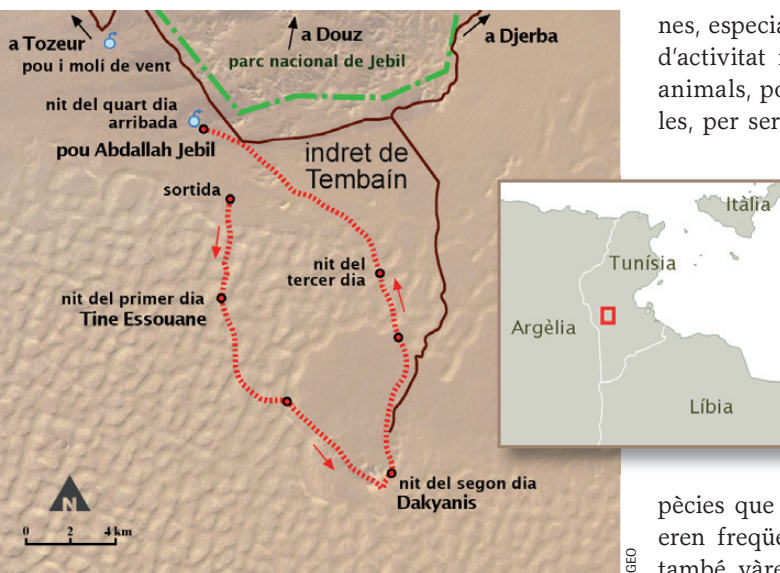
DE SOBTE, SOTA UN SOL SEVER, APAREIX UN IMMENS MAR DE DUNES I SORRA QUE OCUPA TOT EL CAMP DE VISIÓ POSSIBLE

un paisatge diferent. Hem après, sense adonar-nos, que el desert és tan variat i divers com un bosc, com una serralada de muntanyes. Els colors de la sorra, les seves formes, el vent, la tempesta, la vegetació i la fauna, les roques; de vegades, les muntanyes de sorra, i sobretot el cel. Tot és una estampa per encantar-s'hi i emocionar-s'hi.

LA VIDA AL SÀHARA

La definició que el diccionari fa de *desert* és, en sentit geogràfic, una «regió generalment deshabitada a causa de les dificultats del medi». Aquesta definició, a més de recollir-se en referències bibliogràfiques, es troba igualment en el

subconscient col·lectiu, i quan hom intenta visualitzar el desert interiorment, una de les característiques que hi veu, és l'absència de vida.

Malgrat aquesta idea i definició, la vida s'imposa en els indrets més inhòspits i insospitats de la Terra, i el desert del Sàhara no és cap excepció. Allà, la vida es desenvolupa arreu de forma més generosa del que hom podria sospitar. Evidentment, les extremes condicions meteorològiques fan que només els escollits siguin capaços d'adaptar-se i poder sobreviure en el desert. Però són moltes les espècies vegetals i animals que troben al Sàhara un lloc on poder perpetuar la seva espècie i sobreviure, gràcies en part al seu estat pràcticament verge, sense

AL DESERT, LA VIDA ES DESENVOLUPA ARREU DE FORMA MÉS GENEROSA DEL QUE HOM PODRIA SOSPITAR

marques profundes de civilitzacions destructives del medi ambient, que conserva un paisatge com el que els avantpassats dels avantpassats dels nostres amics guies, van poder gaudir.

Concretament en l'ecosistema del Sàhara es creu que hi habiten unes 70 espècies de mamífers (dels quals 20 són grans mamífers), un centenar d'espècies d'aus i també entorn de cent espècies de rèptils. Evidentment, els escorpins i escarabats inunden les extenses du-

nes, especialment durant les frenètiques hores d'activitat nocturna. Entre totes les espècies animals, potser cal destacar-ne dues: les gaseles, per ser el símbol de l'animal del país, in-

clòs a l'escut de Tunísia, i els dromedaris, per la seva implicació social, ja que han permès la vida humana al desert, amb la conservació de cultures mil·lenàries poc intervingudes.

Evidentment, el tresc que vàrem fer no tenia com a objectiu fonamental l'observació de la fauna autòctona, però tot i així, van ser nombroses les espècies que vàrem poder veure. Entre les aus,

eren freqüents les visites d'aloses i cueretes; també vàrem poder observar llangardaixos i serps, i insectes com l'omnipresent escarabat *Scarabaeus Sacer*. Ja abans de l'inici del recorregut, mentre gaudíem de l'ombra que ens feia la petita edificació del pou d'Abdallah Jebil, aloses, escarabats i altres animalons passaven caminant i volant a pocs metres d'on ens trobàvem, com si estiguessin segurs que ningú gosaria marxar més enllà del límit de l'ombra. També la bona vista d'una excursionista va permetre detectar un llangardaix *Mallee Dragon* que es camuflava en un petit tronc sec fent-se pràcticament invisible.

Per poder sobreviure en les especials condicions climatològiques del desert, els animals adopten estratègies per economitjar l'aigua i evitar el calor. Per exemple: els escorpins i els insectes compten amb gruixos importants de quitina i opten per una vida subterrània durant el dia.

Certs ocells compten amb un sistema de recuperació del vapor d'aigua continguda en l'aire pulmonar i condensant-lo en les fosses nasals per refrigerar-se. Alguns mamífers, com la guineu del Sàhara, han perdut les glàndules sudorípares i tenen un color clar de pell per reflectir la llum, de manera que concentren la màxima activitat durant les hores nocturnes, o disposen d'un pèl curt que permet una millor termòlisi (augment de la temperatura corporal per evitar la transpiració).

INFORMACIÓ D'INTERÈS

QUÈ HEM DE DUR AL DESERT

Al desert, els problemes principals són la sorra, el vent i el sol. El vent aixeca la sorra de les carenes de les dunes en una pols finíssima que se't fica pertot.

Calçat: botes de muntanya lleugeres, de canya alta, per evitar que entri sorra al peu. Les sabatilles de corredor, curtes i amb forats, i les sandàlies de muntanya són totalment ineficaces perquè sempre tindrem els peus plens de sorra. També és una bona opció, per remuntar les dunes, anar descalç, si s'hi està acostumat; de fet, els beduïns van gairebé sempre descalços.

PEP RAFANELL

Proteccions solars: cal cobrir-nos el cap amb un **mocador** o un **barret** d'ala ampla. L'equipatge del mocador és que també el podem disposar perquè cobreixi el coll, les orelles, el nas i la boca, absolutament necessari en tempestes de vent i sorra. Cal dur **ulles** de sol tancades, de categoria 3.

Indumentària: pantaló llarg de cotó, samarreta de cotó (de màniga curta o llarga, segons la capacitat de resistir la calor de cadascú) i un anorac del tipus *Stop Wind* per a la nit.

Farmaciola: el mínim que cal dur és una crema de protecció solar (factor 50) i crema hidratant *After Sun*; protecció labial; antidiarreic del tipus Loperamida (per si de cas); repel·lent de mosquits (per si de cas) i amoníac (*After Bite*); algun analgèsic, com el paracetamol; un colliri per si ens entra sorra als ulls... i res més, si no és que volem anar al desert per ficar-nos malalts.

Motxilla: l'equipatge adient no és una bossa esportiva, sinó una petita motxilla amb el sac de dormir, la roba de recanvi i tot el necessari per a una excursió de muntanya. A l'hotel de Douz podem deixar a l'habitació d'hostes l'equipatge que no necessitem. Una segona motxilla d'atac farà el servei per a la resta: cantimplora, càmera de fotos, etc.

ALTRES DADES INTERESSANTS

Moneda: el dinar tunisià (TND) és la moneda oficial (a novembre de 2012: 1 € = 2,03 TND), tot i que accepten euros a tot arreu. Aquest viatge, a banda del cost del tresc, es pot fer tan sols amb 50 € (propines a part, uns 25 €) per a petites despeses personals.

Cervesa: només tenen cervesa i altres begudes alcohòliques als hotels turístics de quatre estrelles, i en alguns restaurants turístics de la capital o la costa.

Trekking pel Sàhara tunisià

Especial cap d'any. Sortida 28 de desembre
Setmana Santa. Sortida 24 de març

Demaneu-nos informació
d'aquest trekking o
consulteu la resta de la nostra
programació als webs
www.trekkingyaventura.com
www.viatgesindependents.cat

Viatges Independents/Trekking&Aventura
Gran Via, 523 - 08011 Barcelona / Tel. 934 543 703
info@viatgesindependents.cat
bcn@trekkingiaventura.cat

viatges INDEPENDENTS
i trekkings s.l.

viajes
trekking & aventura

El tesoro cartogràfic de Catalunya
Els mapes més antics. Segles XVII i XVIII

Joan Estruga i Estruga
Barcelona: Editorial Base, 2012

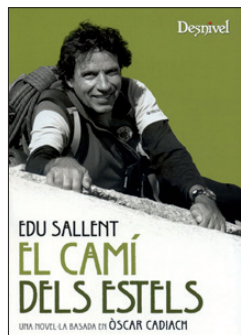
Cartografia, excursionisme i identitat nacional

El coneixement del país, tant en l'aspecte històric, com en el monumental, l'artístic i, d'una manera especial, el del propi territori constitueix, des de la Renaixença a mitjan segle XIX fins a l'actualitat, un instrument de primer ordre a l'hora d'afirmar la identitat nacional de Catalunya.

A aquesta tasca, al llarg dels darrers cent cinquanta anys, han contribuït persones d'especialitats ben diverses: juristes, historiadors, folkloristes o polítics de tendències diverses. I també, i en un lloc no gens secundari, els excursionistes a partir del darrer quart del segle XIX.

L'excursionisme ha contribuït de manera molt decisiva a la descoberta d'una part important del nostre patrimoni artístic, monumental, arquitectònic i cultural. Excursionistes eminents, doblats de científics, han aportat dades de gran valor al coneixement de Catalunya.

Fent una passa més endavant, és just de reconèixer que l'excursionisme ha contribuït a traçar el mapa del país. Ho ha fet sovint per necessitat, i fent-ho ha aportat a poc a poc, amb una constància mereixedora del més gran elogi, una cartografia que cobreix, a una escala prou gran, tot el territori de Catalunya.

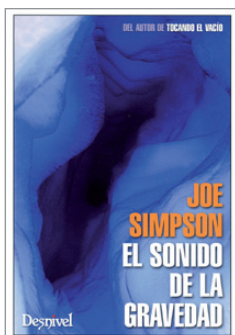

Una novel·la de conquestes

L'escriptor i alpinista Edu Sallent ens presenta un relat basat en la vida de l'alpinista Òscar Cadiach; una experiència que va des de l'Àfrica fins a les muntanyes més altes de la Terra.

El camí dels estels
Edu Sallent

Madrid: Desnivel Ediciones, 2012

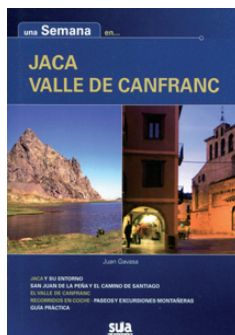

Atrapat a la muntanya

La història intensa i dramàtica d'un alpinista atrapat a la paret d'una muntanya en una tempesta hivernal, un escalador que es veu obligat a lluitar per la seva vida.

El sonido de la gravedad
Joe Simpson

Madrid: Ediciones Desnivel, 2012

Una setmana a ciutat i muntanya

Una guia que ens condueix de manera amena i cultural pels carrers de Jaca, la capital del Pirineu aragonès, i també a través de la muntanya de la vall de Canfranc.

Jaca. Valle de Canfranc
Juan Gavasa

Bilbao: Sua Edizioak, 2012

Del cap de Creus a la Maladeta

23 excursions d'un dia entre el cap de Creus i Benasc, amb 23 mapes d'etapa a escala 1:50.000.

Sender dels Pirineus.
Del cap de Creus al massís de la Maladeta

Alfons Barceló Casas
Valls/Granollers: Cossetània Edicions i Editorial Alpina, 2012

Aquest interès per la cartografia, que podríem qualificar com a cartografia present, s'ha fet extensiu a allò que podríem qualificar com a cartografia històrica. Així, la cartoteca del Centre Excursionista de Catalunya, sense cap mena de dubte una de les més importants del país, ha anat reunint, sovint gràcies a donacions de col·leccionistes privats, un fons documental que té un valor excepcional. Com diu Francesc Nadal i Piqué: «Els mapes han tingut i tenen un paper força especial dins la història del CEC, ja que l'excursionisme i la cartografia són dos termes indissolubles».

Donar a conèixer la més antiga cartografia catalana, tant als estudiosos com als ciutadans que hi estan interessats, és el que acaba de fer, també amb el suport del CEC, Editorial Base. Sota el títol *El Tresor Cartogràfic de Catalunya. Els mapes més antics. Segles XVII i XVIII*, acaba de publicar una excepcional edició facsímil dels seixanta-cinc primers mapes estampats de Catalunya, corresponents als segles XVII i XVIII, que respecta escrupolosament els mapes originals i constitueix en el món de l'edició una fita de gran significat i valor històric.

Fins ben entrat el segle XVIII no hi ha mapes de Catalunya realitzats per autors catalans. I, malgrat això, Catalunya conserva una molt important representació cartogràfica elaborada per cartògrafs europeus. L'interès històric que ja tenia el nostre país a l'Europa d'aquells segles es posa de manifest en el fet que la gran majoria de mapes varen ser estampats en diversos països estrangers: Bèlgica, Holanda, França, Itàlia, Gran Bretanya, Alemanya,

Àustria i també a la monarquia hispànica, incloent-n'hi quatre a Catalunya.

Aquesta edició va acompanyada d'un llibre d'estudi de Jordi Estruga i Estruga que és el resultat d'un treball pacient i ple d'erudició del seu autor. L'edició facsímil i el llibre esmentat posen a l'abast dels estudiosos i d'aquelles persones que tenen interès per la cartografia catalana i la sensibilitat de saber-ne copsar la seva gran bellesa, una fidel reproducció dels mapes més antics de Catalunya.

Els historiadors ho sabem bé: els mapes són els ulls de la història i constitueixen una font de consulta obligada per ajudar a entendre diversos aspectes del passat. Tot amb tot, l'excepcional bellesa dels mapes catalans d'aquells segles els atorguen un valor que interessa també a amplis sectors de ciutadans. En aquest sentit els mapes són un compendi de cultura que ajuda a entendre aspectes del fet identificador de Catalunya al llarg de la seva història.

Per acabar, cal apuntar només que el primer mapa reproduït va ser estampat vers 1605 a Anvers, i que el darrer és de 1798 i va ser imprès a Madrid. I també destaca pel seu contingut i dimensions (118 x 131,5 cm) el mapa fet per Josep Aparici i Juan Pablo Martí, estampat a Barcelona l'any 1720 i del qual es conserva un dels únics exemplars, el del Centre Excursionista de Catalunya.

Jaume Sobrequés i Callicó
Mercè Morales Montoya

Per descobrir els Pirineus

Catàleg de l'exposició que presenta un homenatge als científics i pioners descobridors i, sobretot, divulgadors dels valors naturals i culturals de la serralada pirinenca.

A la découverte des Pyrénées / El descubrimiento de los Pirineos

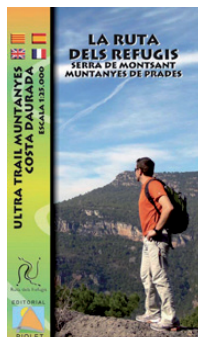
Château fort – Musée Pyrénéen, Lourdes, 2011-2012 / Espacio Pirineos, Graus, 2012

Per conèixer millor el Montsià

La serra de Godall és una petita serra prelitoral d'uns 10 km, ubicada en els municipis de Godall i Ulldesona, paral·lela a la serra del Montsià.

Serra de Godall
Barcelona: Editorial Piolet, 2012. Escala 1:20.000

Ultra Trail Muntanyes Costa Daurada

La nova Ruta dels Refugis s'ha actualitzat al llarg dels anys i a partir d'aquesta edició es redefineix en una nova ruta a peu de 90 km senyalitzats en 4 etapes.

La Ruta dels Refugis. Serra de Montsant. Muntanyes de Prades
Barcelona: Editorial Piolet, 2012. Escala 1:25.000

20 excursions pel Garraf

Caminar fins a un castell amagat o pels fondals boscosos; conèixer torres, masies medievals, un poble abandonat o un monestir budista...

Garraf
Juan Carlos Borrego
Barcelona/Granollers: Editorial Alpina i GeoEstel, 2011

GRENLLÀNDIA

TASERMIUT FJORD

Ulamertorsuaq nord

Nova via

Keep Panic, Please (VIII / 1.000 m de desnivell) és una nova via de la cara nord-oest, oberta per Tomas Brt, Vlado Linek i Jan Smolen. La cordada txecoslovaca esmerça 7 dies per assolir el cim, 4 d'activitat i 3 bloquejats pel mal temps en un bivac d'hamaca. El mateix dia de cim, 7 de juliol, inicien el descens seguint l'itinerari de pujada, però no és fins l'endemà que poden tornar a trepitjar terra ferma.

Uns dies abans, la mateixa cordada obre **Turbo** (VIII, A2 / 1.200 m de desnivell) a la cara sud del Ketil. Es tracta d'una continuïtat de fissures i xemeneies que els exigeix tres dies, una escalada encara més llarga i difícil que l'anterior, però potser menys reeixida, amb coincidències i solapaments amb altres itineraris (a la primera part coincideixen amb dues reunions de la via austríaca del 1974, a la segona se solapen amb diversos llargs de la francesa del 2004).

BRT, LINEK, SMOE

**Paret nord-oest del
Ulamertorsuaq amb la nova via.**

JON GRIFITH

**Itinerari de la primera ascensió
de la cara E del K7.**

KARAKORAM

CHARAKUSA VALLEY

K7 (6.935 m)

Nova via

La cobejada cara est ha estat aconseguida per primera vegada. Els autors d'aquesta important activitat han estat els nord-americans Kile Dempster i Hayden Kennedy i l'eslovè Urban Novak, el mateix equip que ja ho havia intentat l'any passat. Ataquen el dia 16 de juliol, anant a bivaquejar al peu. El 17 surten lleugers, fins i tot utilitzant el truc dels dos sacs de dormir per tres, seguint l'itinerari de l'anterior temptativa, per terreny bàsicament de neu i mixt. El 18 topen amb la part més tècnica, on superen diversos llargs de fins a M6. Cim després d'un llarg sector de neu fonda que els esgota fins al punt de comprometre l'èxit.

Kile és piolet d'or (ara hauriem de dir premi Walter Bonatti) pel Xuelian oest; també ostenta primeres com la cara oest del Grosvenor i cara est de l'Edgar, amb diferents companys (vegeu la crònica alpina de *Muntanya*, 894).

MARTÍ GASULL MOR AL MANĀSLU

Aquest setembre passat un allau gegantí va escombrar el vessant nord-est del Manāslu, per on discorre la via normal, i va llevar la vida de com a mínim nou alpinistes de diferents nacionalitats, entre ells el català Martí Gasull, que es trobava al camp II (6.300 m). En Martí Gasull va ser un dels fundadors de la Plataforma per la Llengua, on actualment ostentava un càrrec directiu. Compromès i militant, sempre es va distingir en la lluita per la recuperació de les llibertats nacionals. Una gran pèrdua.

Segurament aquesta sigui una de les pitjors catàstrofes de la història de l'Himàlaia, però l'any 1972 el Manāslu també va escopir un altre gran allau, amb un balanç de 15 morts.

HTTP://ROBLEINSUBMIS.BLOGSPOT.COM.ES

PANMAH MUSTAGH Baintha Brakk «l'Ogre» (7.285 m)

Nova via

De nou Dempster i Kennedy, imparable. Immediatament després del K7, amb el desgast físic i mental que comporten aquesta mena d'ascensions, escometen la cara sud de l'Ogre. Han circulat pocs detalls de les característiques de l'itinerari i la manera com es va desenvolupar l'ascensió, però és clar que es tracta d'una empresa molt seriosa i amb l'afegit del encadenament.

Si parlem d'aquest cim no podem deixar de recordar una de les grans epopeies de l'alpinisme, el dramàtic descens de C. Bonington, amb dues costelles trencades, i D. Scott, amb una cama fracturada, arrossegant-se literalment durant set dies, negant-se a morir, fins assolir de nou el seu camp base.

BLETTON/LABBRE/MAYNADIER/RATEL

Théorème de la peine al Latok II.

Latok II (7.020 m)

Nova via

L'equip format pels francesos A. Bletton, P. Labbre, M. Maynadier i S. Ratel han obert un gran itinerari a la cara sud-oest. L'anomenen **Théorème de la peine**, en homenatge al llibre *Théorème de la peur*, de l'alpinista i escriptor australià

Greg Child. Magnífica realització, per l'estètica del traçat, l'estil i l'autoritat amb la que resolen el problema. Dificultats sobretot en terreny mixt, de fins a M5, 2.000 m de desnivell i quatre dies entre ascens i descens, a principis de juny (2012).

El primer dia superen els pendents de neu inicials i una part del primer ressalt de roca, inclòs una canal que els recorda la part de glaç del Couloir nord dels Drus. El segon dia transcorre per terreny mixt i assoleixen els 6.800 m. Finalment, una tercera jornada de 16 hores, amb altura i sectors tècnics, els condueix al punt més alt.

ALPS

MONT BLANC

Mont Blanc (4.110 m)

Rècord

Fins ara coneixem en Kilian Jornet com un excepcional corredor de muntanya. Ara el comencem a conèixer també com a alpinista. Aquest setembre passat completa en solitari la travessa del Mont Blanc, pujant per la cresta de la **Innominata** (D sup / 1.000 m de desnivell) i baixant per Goûter. L'ascensió en 6 h i 17 min i la travessa sencera en 8 h i 42 min. Surt de Courmayeur a les 3:53, passa pel Monzino a les 5:25, assoleix el cim del Mont Blanc a les 10:15 i arriba a Chamonix a les 12:40, segurament havent fet gana per dinar. Al gran desnivell i a la velocitat demencial s'hi ha de sumar l'alçada, el risc de progressar per les glaceres en solitari i la part tècnica de la **Innominata**, un terreny mixt amb gel fins 55° i roca fins V.

Kilian Jornet ja havia fet la via dies abans i acompanyat, per reconèixer l'itinerari, fet que no li treu mèrit, però que s'ha de dir, per situar les coses en la seva justa mesura. La recerca de l'itinerari i la incertesa del que es trobaria no figuren en la llista de dificultats que hauria trobat un alpinista més preocupat per l'elegància de l'acció que pel rècord. El cas és que si aquest jove superdotat per l'esforç aconsegueix sumar, a la força física que ja posseeix, un cert nivell tècnic en escalada, els resultats poden ser inimaginables.

ARXIU CADIACH

CURSA CATALANA PELS 14 VUIT MILS

L'Òscar Cadiach, l'incombustible, no podem evitar el tòpic, va fent feina en la seva particular cursa per esdevenir el primer himalaista del país amb els 14 vuit mils. Enguany n'ha fet tres, seguint vies normals, sense sorpreses, però amb mil·limètrica constància: Annapurna, Dhaulagiri i Chogori. Poca broma. Els dos primers durant el mes de maig i amb alpinistes espanyols; el tercer, sol, malgrat compartir l'itinerari amb 23 alpinistes més, en la que sembla haver estat la jornada més massificada de la història del segon cim de la terra. Onze cims a la butxaca, ja.

En Ferran Latorre, embrancat en el mateix projecte, ha tingut menys sort aquesta temporada. El mes de juny assoleix el Gasherbrum II amb el seu company iranià Mehdi. Prèviament s'havia vist obligat a renunciar a l'Everest. En porta set fins ara.

WWW.FERRANLATORRE.COM

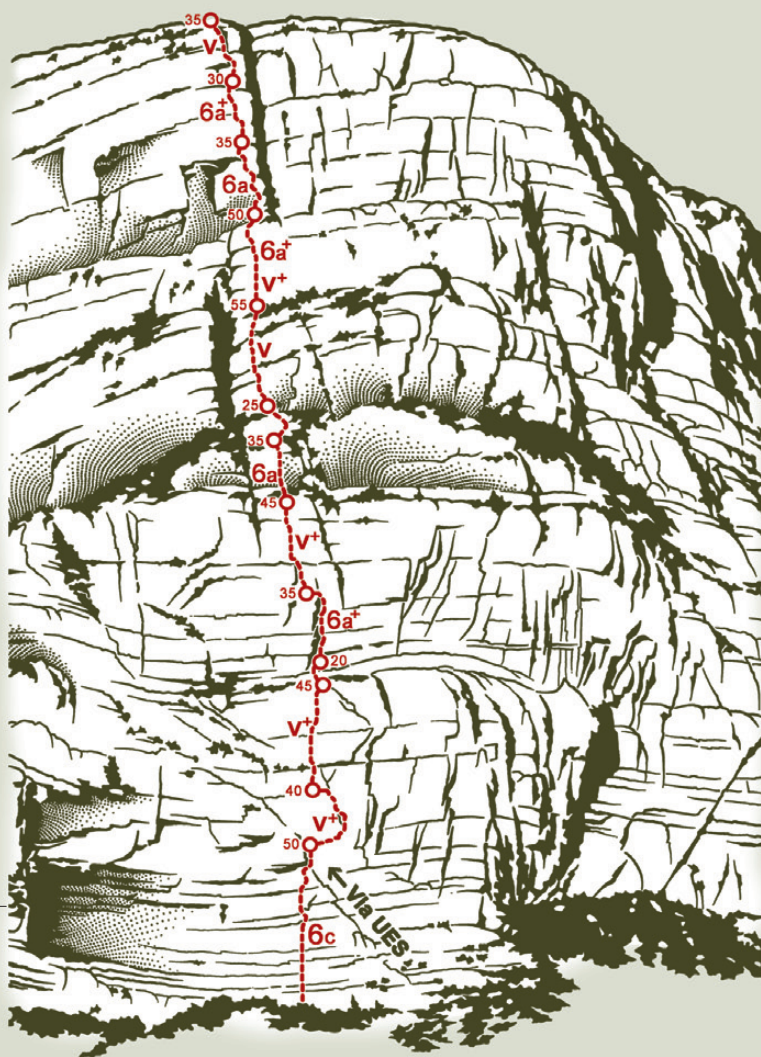

Solitaris a la cinglera dels Esplovins, la paret de l'Aeri de Montserrat i el Pedraforca

Si obrir via ja és de per si una activitat de risc anant acompanyat, el fet d'anar-hi tot sol representa donar-ho tot i passejar-se pels límits sense fallar, amb la incògnita inclosa d'un presumible grau de dificultat que afrontem forçosament a vista. Si el normal és entendre l'escalada en forma de cordada de dos o tres, on el desgast de l'ascensió es reparteix equitativament, encara hi ha qui s'estima fer-s'ho tot sol amb el que això representa. En totes les èpoques hi ha hagut solitaris en la vertical, no presentem res de nou; però el que era un fet puntual al segle passat, ja comença a ser més habitual a hores d'ara, atesa la complexitat d'aquest esport cada cop més especialitzat. On trobem més casos és en l'escalada artificial. L'exagerada tecnificació requereix de molt temps de cara a la paret, i el menys afortunat acaba cargolat a la reunió donant pam a pam una corda que no s'acaba mai. Però en l'escalada lliure, tenir un company atent és el millor *friend* que podem disposar, i no tenir-lo, una jugada de físic important. Ressenyem a continuació algunes vies casualment obertes en solitari que refermen aquest fet, fetes en indrets prou coneguts com la cinglera dels Esplovins, el Pedraforca i la paret de l'Aeri de Montserrat. Si bé dues ofereixen un bon recital d'artificial tècnic, les altres són escalades en lliure prou difícils i en cap cas assegurades generosament. Sols queda felicitar els solitaris, perquè la seva tasca s'ha d'avaluar com cal, amb l'esforç, el compromís i la destresa que exigeix cada objectiu en qüestió.

OLIANA

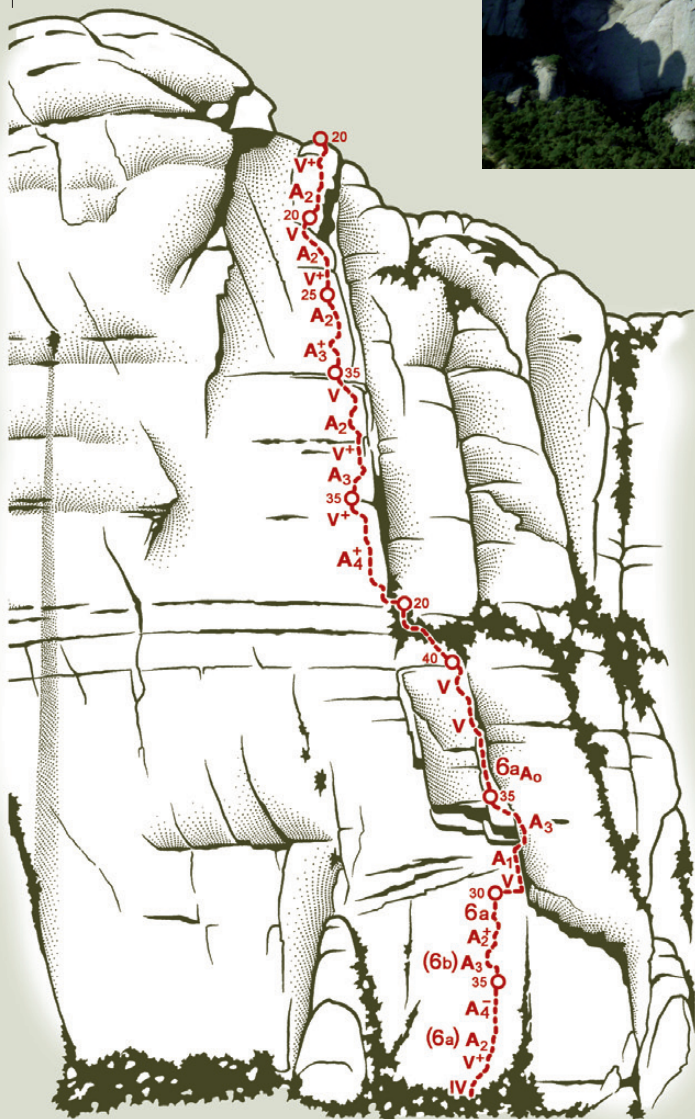
Si on més destaca la trajectòria de David Hita és a Montserrat, per variar, l'any passat ens regala una nova via a la cinglera dels Esplovins que, per les seves característiques, té tots els punts per consolidar-se com una gran clàssica de la vall del Segre. La via **UESMAP** (2011), ofereix 12 tirades molt ben trobades on el terreny sempre acompanya, sortejant la vegetació de la millor forma sense molèsties. Escalada pràcticament equipada amb parabolts i claus casolans, on cal dur uns 16 cintes (algunes de llargues), el semàfor d'aliens i els camalots n°1 i n°2. La via no té palla, sempre s'ha d'escalar amb un grau mitjà de V+/6a per murs de bona qualitat amb trams semblants a la roca dels Arcs (Vilanova de Meià), on despunta un primer llarg molt més exigent (6c), que si escau podem evitar-lo entrant per la via **UES** a la dreta. És de molt agrair el feixuc treball d'arranjament i neteja dels 500 m de recorregut, on en algun punt (L8) trobarem cordes fixes per facilitar l'ascensió. A hores d'ara ja s'ha repetit força, i tothom coincideix amb uns comentaris molt positius. Aproximació evident des de

OLIANA /
Cinglera dels Esplovins
Via UESMAP
 (500 m 6a obligat)

A large, steep, light-colored rock face, possibly limestone or granite, dominates the frame. The rock surface is characterized by numerous vertical cracks and fissures, creating a textured appearance. A prominent vertical crack runs down the center of the face. At the very top, a small, white, cross-shaped structure, likely a weather vane or a small shrine, is visible against the clear blue sky. The base of the rock is partially obscured by dense green vegetation, including shrubs and small trees. The lighting suggests a bright, sunny day, with shadows cast across the rock face.

(285 m 6a/A4⁺)

Fa feia anys que ningú s'atrevia amb la paret reina del massís, atesa la manca d'espai disponible a primer cop d'ull, però l'estratègia de Dani Brugarolas ha fet possible encaixar la nova via **Wave riders** (30-5-12) al marge dret del bastió central. Una treballosa ruta oberta també en solitari, després de vuit atacs repartits entre els mesos d'abril i maig, que ofereix un traçat **bigwalero** amb trams d'artificial tècnic fins A4+, sols 26 xapes de progressió, roca impecable menys L7, i un grau en lliure obligat de 6a. El tercer llarg aprofita una dotzena de metres de la **via dels Sostres** per afrontar, seguidament, la barrera de sostres pel punt més feble per aprofitar un bonic diedre paral·lel. En la tirada clau (L6) sols hi trobarem un parabolts molt amunt després de solucionar el mur més exigent de tot l'itinerari (A4+). Totes les expansions col·locades a la via son inoxidables, així com els cables dels ploms deixats a la paret. Per a properes repeticions, cal preveure de dues a tres jornades de feina, uns 30 pitons variats, 30 ploms, falquetes, un bon joc de ganxos, tricams petits, friends i microfrends. Alguns passatges d'artificial s'han apurat en lliure tal com es detalla entre parèntesi en la ressenya.

PEDRAFORCA

Un altre habitual solitari, Joaquim Gil Casals, ens ofereix una entretinguda alternativa per culminar el sostre del Pedraforca per mitjà d'un curiós recorregut amagat a la dreta de la Grallera, sols visible des del camí al coll del Verdet. La via **Gil-logisme dilemàtic** (1-9-12) arrenca per un monolític contrafort amb una fissura transversal característica, i a la fi es rapela al fons de la canal on discorre la via **Grallera 2002** (un ràpel de 60 m o 2 x 30 m). Una formosa paret d'uns 100 m coronada per tres agulles és el següent obstacle que cal afrontar per una línia de fissures evident, on trobarem un parell de

trams a equipar en A1 o solucionar en lliure de 6c segons l'autor. En tot el recorregut sols hi resten alguns pitons abandonats en el passos claus i diversos espits repartits bàsicament

per les reunions. Un cop dalt de l'agulla més gran, cal baixar (ràpel de 25 m) al cresta principal que mena de la cova de la Grallera. Uns dies més tard, i per arrodonir la jugada, aquest escalador osonenc li suma la paret NW del pic Superior amb la via **Estelada** (10-9-12), quatre tirades més seguint la lògica a la dreta de la via **Triple Directa**. Una gran llastra adossada dona pas a una tirada força més vertical dominada per una escletxa desplomada (6a+) a la qual segueix una placa fissurada clau que caldrà guanyar-la en A1 o 6b segons les nostres possibilitats. La part final transcorre per un gran diedre molt vistós que culmina al cim principal. Per repetir aquesta doble aventura caldrà un dia llarg, els aliens, camalots fins al nº3, tascons i 3 pitons. Aproximació des del camí del Verdet desviant-se a l'esquerra pel terreny més factible, per atansar la canal que mena del peu de via (1 h 20 min). Ambient nord total.

Una aventura en solitari molt més tècnica i treballosa la devem a un altre apassionat, en Marcel Millet, fidel defensor de la filosofia *non expansion*. Tot just a la volta més pròxima al refugi Lluís Estasén, hi trobarem la via **La Pijipi** (4-7-09), gràcies a aquest mestre de l'artificial que ens deixa un llarg d'A4 com el llistó més alt aconseguit sobre estreps al Pedraforca. Cal dur un bon feix de pitons de totes mides, ganxos, falquetes, 3 ploms i camalots nº2 i nº3. Situada al sector anomenat *Cal Gandul*, passada la tartera de Cabirols, una allargassada paret inaugurada en el 1986 per Josep Estruch i Joan Coma amb la via **Gerard**, i que actualment ja s'hi han afegit 7 itineraris més. Aprofitem, doncs, l'avinentsa, per ressenyar-los tots i apuntar que els tres de l'extrem

PEDRAFORCA

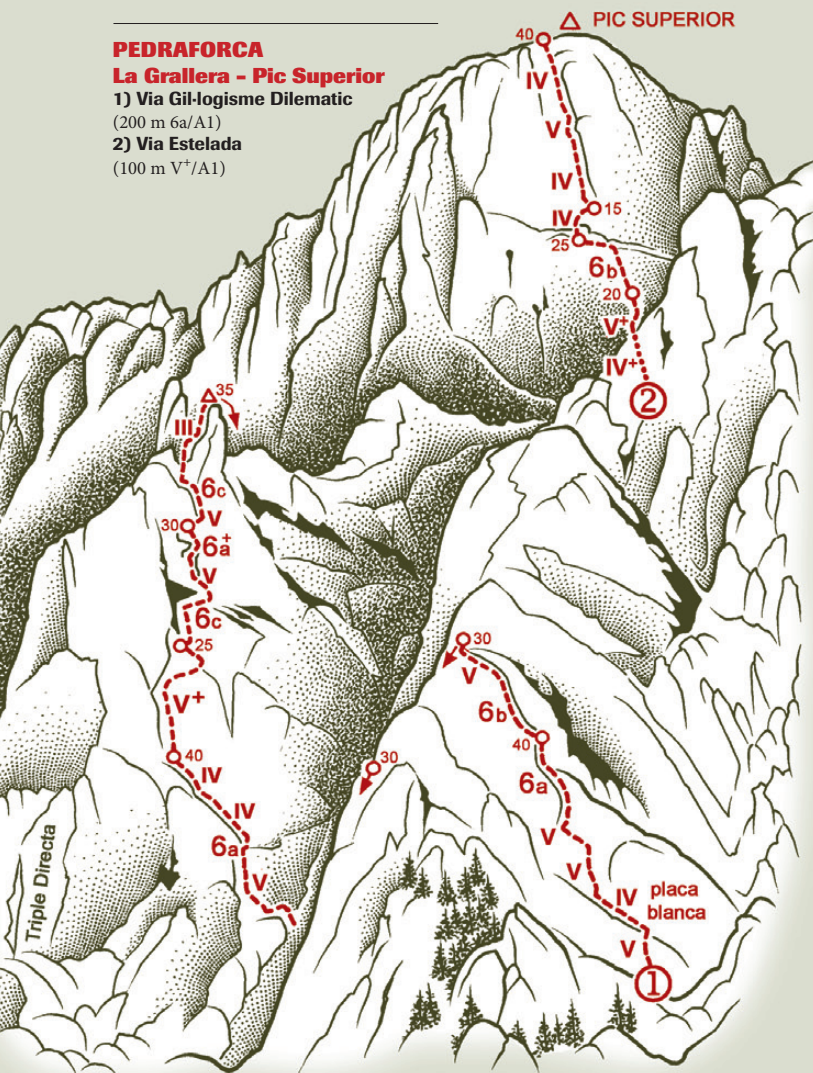
La Grallera - Pic Superior

1) Via Gil-logisme Dilemàtic

(200 m 6a/A1)

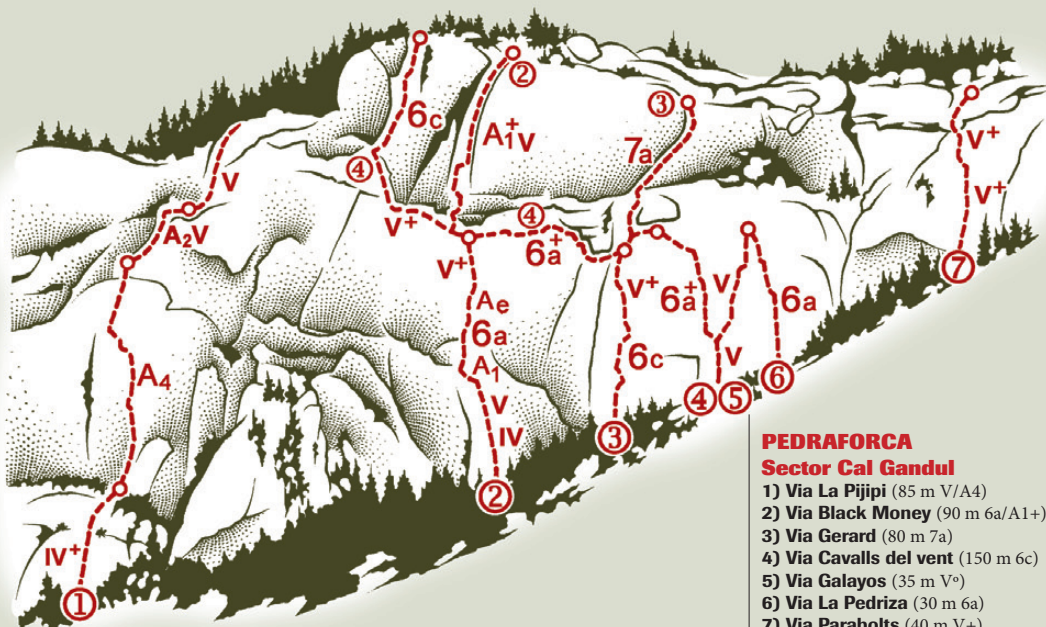
2) Via Estelada

(100 m V+/A1)

J. GIL CASALS

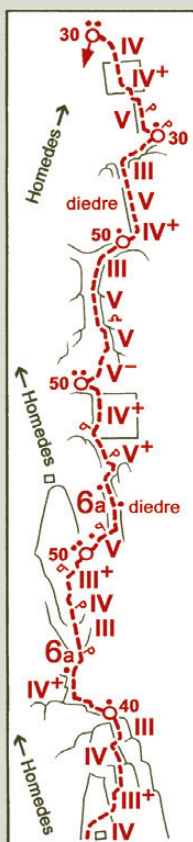
PEDRAFORCA

Sector Cal Gandul

- 1) Via La Pijipi (85 m V/A4)
- 2) Via Black Money (90 m 6a/A1+)
- 3) Via Gerard (80 m 7a)
- 4) Via Cavalls del vent (150 m 6c)
- 5) Via Galayos (35 m V°)
- 6) Via La Pedriza (30 m 6a)
- 7) Via Parabolts (40 m V+)

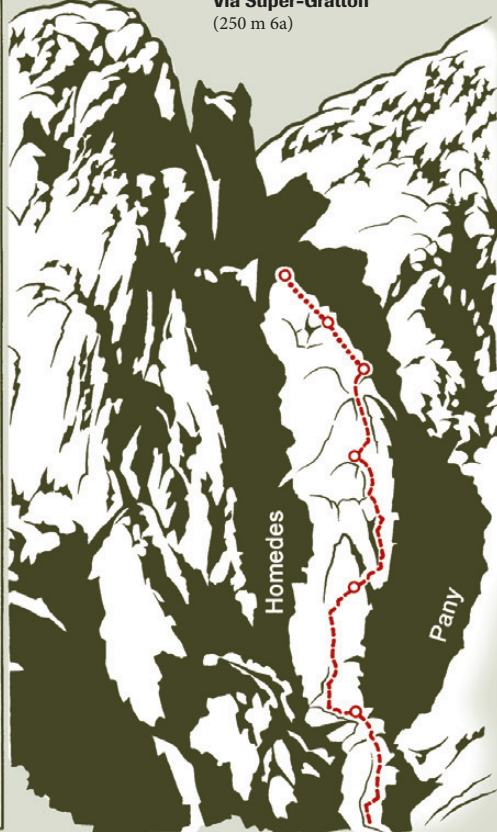
dret són ideals per passar l'estona de manera esportiva assequible, i que les vies 2, 3 i 4 són molt més exigents i on cal preveure els tascons o aliens. Roca molt bona en general i orientació S-E.

A la dreta de la clàssica via **Homedes**, Jofre Ulldemolins i A. Ballart obren la via **Super-Grattón** (24-8-12), una línia força evident semiequipada amb uns pocs espits i claus, que supera el marge dret de la marcada pilastra que sustenta el famós Gat, mitjançant sis tirades en lliure del tot variat. Després d'un L1 de tràmit per l'esquerra de la **Pany**, li segueixen tres llargs prou interessants, mantinguts i amb bon ambient que culminen al llom del marcat esperó (R4). A partir d'aquí cal desplaçar-se cap a la dreta per continuar pel vessant de la canal de la via **Barbé**, i utilitzar les fissures que surten al pas fins enllaçar amb la via **Homedes** per sota del pla dels Diables. De l'última reunió es pot davallar per la **Homedes** amb 5 ràpels equipats. En cap moment coincideix amb aquesta, però s'hi pot escapar en algun moment donat. Cal portar cintes llargues, un joc de tascons i friends mitjans al gust. Roca delicada a la part final.

PEDRAFORCA / El Gat

Via Super-Grattón (250 m 6a)

Pel vesant sud del Boumort

Observant el Boumort des de l'aire es comprèn que el nom de *serra*, que habitualment se li dona, no és gaire indicat. Les innumerables carenes, valls, torrenteres i pics fan que aquest conjunt de muntanyes i els seus contraforts s'hagin de considerar com un massís i no com una serra.

Itinerari

- Rocs de l'Esteve
- Plan de Calama
- Plandellet
- Cim del Boumort
- Refugi del Boumort

Ubicat entre els rius Segre, a l'est, i la Noguera Pallaresa, a l'oest, la complexitat d'accessos a certs indrets i la poca població humana fan que aquestes muntanyes siguin especialment interessants, no només per als excursionistes, sinó també per a tota una sèrie d'espècies animals que reclamen la tranquil·litat de l'aïllament.

El despoblament humà d'aquestes serres s'ha anat accelerant durant l'últim segle o segle i mig. Moltes cases i llogarets abandonats es veuen avui dia enrunats. Molts corriols i camins s'han perdut i només algunes pistes, cada vegada en més mal estat, permeten l'aproximació als punts més elevats d'aquestes muntanyes, que culminen amb el cap de Boumort, de 2.077 m d'altitud.

L'aproximació al punt d'inici i final d'aquest itinerari es fa des de la carretera L-511 que va de Coll de Nargó a Isona. A l'alçada del quilòmetre 20,200 s'inicia una pista que, després de passar pels colls de la Creu de Ferri i Llívia, s'endinsa al Boumort. Cal seguir-la fins a creuar el barranc

dels Còms de Carreu. Aquí es pot deixar el vehicle.

0:00 h Comencem a caminar a 1.682 m, sobre una vella pista que porta a una bassa rodona. Al costat hi ha uns còms. Pel seu costat, unes roderes assenyalen el camí a seguir. Travessant un bosc no es triga a arribar a uns prats situats uns 100 m més amunt. Tot rodejat el bosc, anem seguint el prat, ara en direcció sud fins a arribar als rocs de l'Esteve (1.872 m).

0:50 h Cal que seguim la carena cap al nord-est perdent una mica d'alçada. El pla de Calama s'obre formant una àmplia collada entre els rocs de l'Esteve i el tossal de Cabrit. Avancem sobre el pla al costat d'una tanca metàl·lica fins a trobar un camí. És l'antiga ruta dels Prats a Taús. Cal seguir aquest camí fins a la carena.

1:10 h En suau pujada arribem a l'anomenat Plandellet (1.865 m). Es tracta d'un prat que s'estén de sud-est a nord-oest, que segueix

La vall de Carreu amb la serra de Pessonada a la dreta, i la muntanya de Sant Corneli a l'esquerra.

ALFRED MONTSERRAT

la carena. Al nord queda la vall de Cabó. Al sud la capçalera del barranc dels Còms de Carreu.

1:40 h Tot seguint la carena es va guanyant altitud per després baixar una mica fins a un coll. Molt a prop passa una vella pista que es pot aprofitar per avançar fins a l'ample prat anomenat *la Creueta*.

2:00 h La Creueta és l'indret on es troben els termes de Cabó, de l'Alt Urgell, i d'Abella de la Cona i Conca de Dalt, del Pallars Jussà. Situat a la capçalera de la vall d'Inglada, ofereix una vista espectacular sobre les serres del Cadí i el Pedraforca. Al vessant contrari es desplega la coma del Pi, on arriba una pista.

2:10 h Cal travessar una tanca i pujar fins a una petita carena que s'aixeca al nord-oest. La ruta discorre per una antiga pista. Només cal anar seguint la part més elevada de la serra en direcció nord per arribar al punt més elevat

2:35 h Cap del Boumort (2.077 m). És un cim pla, pedregós d'on sobresurt una columna de ciment que és el vèrtex geodèsic, i que va substituir una vella torre feta de pedres. El pa-

norama que es domina des d'aquest cim és impressionant. Des del Pirineu fins a les serralades prelitorals i fins una bona part de les muntanyes del nord d'Osca. Iniciem el descens trepitjant una escadussera pista que passa prop del cim.

3:10 h Cal anar en compte, i en arribar a una corba de 180 graus a l'esquerra, hem de deixar la pista i baixar uns 30 m en direcció sud-oest fins anar a trobar un camí visible des de dalt. Compte amb el filat. Cal seguir aquest camí fins al refugi. Es tracta d'un petit edifici sense guardar. Té una capacitat per a 6 persones i compta amb una llar de foc; però no té ni bancs ni taula. Molt a prop del refugi se situa la deu de les Fonts. A partir d'aquí hem d'avançar sobre la pista en direcció al coll de Llivia.

3:40 h Després de creuar la coma del Pi, per l'esquerra s'inicia un camí que puja una mica fins a arribar a una carena. A partir d'aquest punt es comença a baixar de nou fins a tornar a enllaçar amb la pista que s'ha deixat més amunt.

4:15 h Per l'esquerra arribem al punt on hem començat l'itinerari.

Temps de camí

4 h 15 min

Desnivell

400 m

Dificultat

Mitjana

Cartografia

Serra del Boumort. 2 mapes.

Editorial Piolet, 2006. Escala 1:20.000.

Pallars Jussà. Mapa dels Institut Cartogràfic de Catalunya. Escala 1:50.000

IGEO

Enric Soler i Raspall

Escriptor i viatger

Nascut a Terrassa l'any 1966, Enric Soler ha voltat per mig món i ha treballat en feines diverses. Té sis llibres publicats: *Escolta, vent...* (1996), *Un estiu de guaita* (1996), *Per la Ruta 40* (1998), *Sota el cel de Tushita* (1998), *Maleïdes muntanyes!* (2008) i *La ruta del Ter* (2009). Recentment ha fundat amb Jose Zuñiga, Tushita Edicions, dedicada en cos i ànima a la difusió de la literatura de viatges i de muntanya, els dos grans puntals d'aquesta nova editorial.

AITZIBER ZUÑIGA

¿Quan descobreixes la muntanya i per què t'interessa tant?

Hi ha dos eixos fonamentals pel que fa al meu amor per les muntanyes: els meus pares, que ja em portaven d'excursió de ben petit, per Sant Llorenç del Munt i Montserrat; i els meus amics, amb els quals vaig anar descobrint cims una mica més allunyats de la nostra Terrassa natal, quan érem joves, i encara ara seguim fent-ho.

¿Quines feines has fet a la muntanya?

He fet de guia per la serra de Tramuntana, a Mallorca; he col·laborat durant diversos anys amb les revistes *El Mundo de los Pirineos*, *Altair* i *Aire Libre*, entre d'altres. Però la feina que més m'ha agradat fer, ha estat la de guaita forestal.

¿Quina és la tasca de guaita?

Es tracta d'estar-te les hores que et toca dalt d'un punt elevat, durant

Llac Chungará, al desert d'Atacama (Xile).

l'època d'estiu, observant el paisatge amb l'ajut d'uns binocles, i mirar de localitzar en temps real els petits conats d'incendis forestals que es puguin produir. El que més m'agrada d'aquesta feina són les hores i hores que tens per estudiar el paisatge, de manera que acaba esdevenint una feina altament contemplativa, fins i tot amb un punt de mística.

A banda de treballar a la muntanya has escrit sobre ella. De fet ets escriptor de literatura de muntanya i de viatges. Defineix i explica'ns les diferències i similituds de tots dos gèneres.

La trama de la literatura de muntanya acostuma a passar allà on hi ha cims i serralades, mentre que la literatura

de viatges es pot desenvolupar en llocs on aquests són absents (el desert, la selva o fins i tot en una ciutat). A més, la literatura d'escalada és aquella que resumeix les gestes alpinístiques que gairebé sempre parteixen de l'axioma «jo contra (o amb o en relació amb) la muntanya», mentre que la literatura de viatges admet més subgèneres, més girs argumentals, tant pel que fa a la planificació de l'obra com al seu desenvolupament.

¿Quins llibres has escrit? ¿Quins títols d'altres autors recomanes?

Escolta, vent..., és el resum d'anotacions que vaig prendre, quan vaig anar caminant des del cap de Creus (Girona) fins al cap Fisterra, a la Corunya, a peu i en solitari, travessant els Pirineus pel GR 11 i després enllaçant amb el camí de Sant Jaume. *Un estiu de guaita* el vaig escriure dalt del cim del Montcau (a Sant Llorenç del Munt) durant tot un estiu que vaig estar fent de guaita forestal. *Sota el cel de Tushita*, passa al Ladakh (Himàlaia), on combino la meua experiència viatgera amb nocions bàsiques del budisme tibetà, per fer-ho més entenedor als visitants que em segueixin. *Per la Ruta 40* es basa en el viatge fet per Bruce Chatwin per la Patagònia, tot i que volgutament abandona en certs moments la seva ruta per trescar pel parc nacional de les Torres del Paine, o per apropiar-me a El Chalten i veure els magnífics Cerro Torre i Fitz Roy amb els meus propis ulls. Un antic somni realitzat que, a més, em va permetre contactar amb gent diversa que, per molt diferents raons, s'han quedat a viure allà, lluny dels seus països d'origen (entre ells, alguns catalans que ha preferit la tranquil·litat i els espais oberts al brogit de la seva terra natal). Finalment, *Maleïdes muntanyes!*, que és la meua primera novel·la de ficció, transita a cavall d'una escalada al Cerro Torre i una ascensió a l'Everest. He fet diversos viatges a peu per l'Himàlaia (M Mustang, Zangskar o Sikkim) que espero poder convertir en llibres, ben aviat.

Pel que fa a les recomanacions, jo sóc un acèrrim lector dels llibres de Reinhold Messner (als de la meua generació ens va obrir tot un

món); però també m'interessen els clàssics com ara Terray, Bonington, Loretan, Bonatti o Diemberger; i també les noves fornades d'alpinistes com Bukrev, Güllich, Simpson o Destivelle.

Has fet grans viatges, com per exemple la travessa del desert libí, ¿com els vas fer i què en records especialment?

Per escriure els dos llibres que publicaré tan aviat com pugui, sobre la travessa del desert libí, vam fer tres viatges, cadascun d'aquests més ens dins del desert del Sàhara. L'objectiu era trobar la cova del Nedadors del comte Almásy (si heu vist o llegit *El pacient anglès*, ho recordareu), que era el leitmotiv de la recerca. Els dos primers viatges es van dur a terme a Líbia, i el tercer, travessant el *Western Desert* d'Egipte, un lloc adust, minimal i rocós, relativament poc conegut, que ens va obligar a donar-li un tractament d'expedició lleugera, amb vehicles 4 x 4 equipats amb allò que poguéssim necessitar, com ara el menjar, el combustible, les tendes de campanya i les pales i planxes metàl·liques per treure els cotxes del parany de sorra (cosa que vam haver de fer unes quantes vegades)... Ni els guies que ens acompanyaven sabien exactament on era el que buscàvem, i entre tots vam aconseguir l'objectiu, a més de poder-nos acarar amb el Sàhara més indòmit, lluny del turisme de masses que ressegueix el Nil, i que és el que més ens va agradar.

Monestir de Nypu Mustang, al Nepal.

¿Quina és l'essència del gran viatge en oposició al turisme i al muntanyisme?

Abans, les grans expedicions o les noves descobertes eren en si mateixos grans viatges. Ara que el món està gairebé tot descobert, georeferenciat i globalitzat, el gran viatge comença i acaba en un mateix. Per això, considero que un viatge és tan gran com estiguem disposats a planificar-lo i a viure'l. Pel que fa al muntanyisme, aquest també s'ha globalitzat, instrumentalitzat i sobretot banalitzat, i això em produeix certa pena. En que li ha passat recentment a Ferran Latorre (que li van robar el material que tenia acumulat en un campament d'alçada per poder atacar la nord de l'Everest), i el que cada vegada més van explicant els alpinistes sobre l'Himàlaia, es pot extrapolar al nostre nivell de fer muntanya. Ara tothom que surt d'una botiga d'esports ben equipat s'atreveix a fer el que sigui, i sovint s'oblida que la tècnica (els mitjans) no són en absolut un succedani de l'experiència.

Acabes de posar en marxa una editorial. ¿Quin és el motiu i la filosofia que hi ha darrere? ¿Quins són els primers títols de Tushita Edicions?

Vaig decidir tirar endavant Tushita Edicions amb la doble finalitat de potenciar dues col·leccions de literatura de viatges i de muntanya (inicialment en català) i, d'altra banda, per poder publicar (i reeditar) els meus propis llibres; però la gran novetat en crear l'editorial ha estat la de poder apostar per altres escriptors que ens resultin interessants. Recentment hem inaugurat la col·lecció «Cavalls de Vent», de literatura de viatges, amb dos títols meus: una reedició revisada i actualitzada de *Per la Ruta 40* (Patagònia) i un llibre sobre la travessada de la regió muntanyosa del Zangskar (*Ki, ki, so, sooo!* - Himàlaia). De cara a l'any que ve estem treballant per poder publicar el llibre *20 anys d'Escolta, vent!*; un llibre de poemes i escrits sobre els cims de tres indrets de la costa oest dels Estats Units, de Gary Snyder, i la guia de senderisme i llibre de viatges del camí de Puig i Cadafalch, per les valls de Luchon, Aran, Boí i Isàvena.

EXPOSICIONS

Les expedicions de sis aventurers del segle XIX en imatges

El Museu d'Història de Catalunya acull l'exposició, organitzada juntament amb el CEC, «Fotògrafs viatgers (1876-1936). L'àlbum d'Ulisses» fins al 13 de gener de 2013.

Aquesta exposició està formada per una selecció de prop de 250 imatges del fons de l'Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya, realitzades per sis fotògrafs viatgers. Tots sis autors van estar vinculats a la història del CEC des de finals del segle XIX fins als inicis de la guerra civil espanyola. Es tracta de Cèsar August Torras, Juli Soler, Lluís Llagostera, Jean Thomas, Adolf Zerkowicz i Albert Oliveras.

Viatgers i amants de la fotografia, tots sis van esdevenir testimonis del seu entorn i la seva època. Aquests *Ulisses* contemporanis van deixar constància de les seves experiències a partir del reportatge fotogràfic. Les seves motivacions van ser diverses: planificades campanyes d'estudi per diversos territoris estimulades per

raons patriòtiques o per una atracció sentimental; estades amb finalitats científiques que es transformen en viatges interiors, o luxosos creuers a terres àrtiques en són alguns exemples. Però més enllà de la diversitat de motius que van portar a aquest viatgers a deixar constància dels seus viatges, ja sigui des de la pràctica de l'excursionisme d'alta muntanya fins a la recerca de l'exotisme oriental, les seves fotografies testimonien la seva concepció del món i de com van assimilar el seu entorn.

D'aquesta manera, l'exposició reflecteix un període històric transcendent en la construcció del món contemporani. Són els anys d'auge i consolidació del colonialisme –un fenomen que l'Estat espanyol només va viure de manera marginal, a causa del seu subdesenvolupament històric–; de la revolució dels transports terrestres, amb l'aparició de l'automòbil, i d'ultramar, amb els grans vapors transatlàntics –i l'inici de l'aviació. Són els anys d'arrencada del turisme de masses a casa nostra i d'un interès creixent pels viatges llunyans i exòtics, reflectit en

AFCEC OLIVERAS X6355

«Cabo S. Antonio – cadenas», 1936. Autor: Albert Oliveras.

la literatura i en l'art, però també en la fotografia i en el cinema naixents. Tots aquests ingredients construeixen l'exposició, que és també un homenatge a aquells sis fotògrafs viatgers i una anàlisi de les mirades creuades amb els seus fotografiats.

El catàleg d'aquesta exposició el podeu adquirir a la llibreria del Museu d'Història de Catalunya per 18 € (15 € els socis del CEC)

Vegeu el vídeo amb el mòbil:

Jean Thomas i els seus companys amb un jabirú africà viu al centre, 1922-1923. Autor: Jean Thomas.

AFCEC 11767

PUBLICACIONS

La revista *Vèrtex* ha presentat l'especial **Montsant, Prades i Mestral**

El darrer número aparegut de la revista *Vèrtex*, corresponent al setembre-octubre (nº244) es va presentar el 17 d'octubre passat a al palau Bofarull de Reus. Es tracta d'un número especial d'aquesta capçalera, que ja és habitual, que dediquin cada any un monogràfic sobre un massís, comarca o zona muntanyenca. En aquesta ocasió es dóna a conèixer el muntanyam que s'estén entre la Ribera d'Ebre i la Conca de Barberà. Des de les serres de Cardó i de Tivissa, a tocar de l'Ebre, fins allà

on les muntanyes de Prades acaronen el Francolí abans que aquest riu solqui el Camp de Tarragona.

És un monogràfic farcit de propostes per descobrir, a peu o en BTT, les muntanyes de Prades, la serra de Cardó o el Montsant, i per conèixer el gran potencial de l'escalada a Margalef, Prades, Tivissa o Montsant. El monogràfic també va acompanyat d'entrevistes i reportatges que acosten el lector a diversos aspectes de la cultura excursionista d'aquestes comarques.

CURSES DE MUNTANYA

Emma Roca aconsegueix podi en la Ultra Trail del Mont Blanc, la cursa més prestigiosa del món

WWW.SPORTVICIOUS.COM

La Ultra Trail del Mont Blanc (UTMB) és una cursa de muntanya de llarga distància i d'ultraresistència que se celebra cada any a finals d'agost des del

2003, als Alps, amb sortida i arribada a Chamonix. Amb un recorregut de 166 km i un desnivell positiu aproximat de 9.400 m.

Malgrat les dures condicions meteorològiques de fred, neu i pluja constants en els 108 km, Emma Roca va aconseguir la tercera posició amb

un temps de 13 hores i 23 minuts.

La neu en cotes a partir dels 1.500 metres i les baixes temperatures han fet que l'equip tècnic d'aquesta gran cursa hagi plantejat un canvi en el recorregut. El circuit ha quedat retallat en 100 km i escaig; però tot i això, la cursa ha estat molt dura a causa del fang i a la poca visibilitat per la boira. Emma Roca, del Centre Excursionista de Catalunya, ha estat l'única catalana en el podi.

PODI MASCULÍ

1. De Haene (Salomon)	10:32:36
2. Jonas Buud	11:03:19
3. Mike Foote (The North Face)	11:19:00

PODI FEMENÍ

1. Lizzy Hawker (The North Face)	12:32:13
2. Francesca Canepa (Vibram)	13:17:01
3. Emma Roca (Buff)	13:23:37

LLIBRERIA
Horitzons

València, 149 - 08011 Barcelona
93 451 30 97

www.llibreriahoritzons.com
info@llibreriahoritzons.com

Llibres de muntanya, natura i viatges.
Mapes, guies, cartografia digital.
GPS, rellotges Suunto, accessoris.
Literatura general, infantil i juvenil.

Et busquem aquell llibre que vols.
T'ajudem a planificar la teva sortida,
viatge o trekking.

Cursos, tallers, audiovisuals i xerrades.

Botiga on line

CURSES DE MUNTANYA

Nou èxit de Kilian Jornet amb la Diagonale des Fous, a l'illa de la Reunió

Kilian Jornet suma un nou èxit en proclamar-se vencedor l'octubre passat de la vintena edició de l'exigent Diagonale des Fous, a l'illa de la Reunió, amb 170 km i 11.000 m de desnivell positiu. Amb un temps de 27 hores i 32 minuts, i una velocitat mitjana de 6,7 km/h, Kilian Jornet va arribar primer en aquesta cursa de muntanya, deixant a més d'una hora de distància del segon classificat, Antoine Guillon.

La Diagonale des Fous és una prova que supera a la Ultra Trail del Mont Blanc, i representa el punt final de la temporada de trail running de Kilian Jornet, que ja va guanyar també aquesta prova el 2010; però aquesta vegada el recorregut ha augmentat 10 km i amb un traçat molt dur.

El balanç de l'atleta català és molt positiu enguany: 10 victòries i un segon lloc en 11 proves disputades. La seva temporada va començar el

mes de maig a l'illa de La Palma, a la Transvulcania, en què va acabar segon, i després va encadenar les

victòries de Zegama, Mont Blanc Marathon, Dolomites Skyrace, Speedgoat i Pikes Peak Marathon, Kima, Becca Di Nona, Cavalls del Vent, Kinabalu (on es va proclamar campió del món Skyrunning per quarta vegada en la seva carrera) i la Diagonale Des Fous.

WWW.DROZ-PHOTO.COM

AFCEC 14935.

EXPOSICIONS

«El Centre Excursionista de Catalunya. De la Segona República al franquisme. Splendor, lluita i supervivència»

Aquesta exposició, produïda i organitzada pel Memorial Democràtic, conjuntament amb el CEC, i que es pot veure fins al 7 de desembre a la sala Albert H. Gordon del Centre Excursionista de Catalunya, recorre el període de 1931 a 1955, durant el qual l'entitat visqué moments d'apogeu, així com de compromís amb Catalunya.

La mostra recull una seixantena de reproduccions fotogràfiques que permeten conèixer de prop el dia a dia del primer club excursionista de Catalunya durant aquells anys. Els àmbits temàtics són: coneixement i esplendor, 1931-1936; popularització de l'excursionisme, 1931-1936; alpinisme: reconeixement internacional del CEC, 1931-1936; el CEC durant la guerra civil, 1936-1939; el Regiment Pirinenc, 1936-1939; el xalet de la Molina, 1936-1950; l'exili de la Mare de Déu de Núria, 1936-1941; la supervivència. Salvaguarda del patrimoni, 1939-1955; la postguerra militaritzada. La prohibició de l'excursionisme, 1939-1955, i la recuperació esportiva i cultural, 1939-1955.

Brigades Alpines, la Molina, 1936-39. Autor: Cruells.

NOTÍCIES CEC

Salewa equipa els instructors i guies del Centre Excursionista de Catalunya

El nou equipament ha estat possible gràcies a l'acord de col·laboració signat entre Salewa i el Centre Excursionista de Catalunya, però també a l'esforç dels instructors i guies.

El 16 de setembre passat es va fer a Montserrat una trobada d'instructors i guies de l'Escola de Muntanya del CEC per presentar el nou equipament de Salewa que lluirà l'equip humà aquesta temporada, format per més de 25 tècnics. La jornada va començar a can Massana, després van pujar fins al coll de Guiró i cap a Sant Pau Vell, on es feren les primeres fotografies de grup. Després van anar cap a la Cadireta i la Biga, per acabar la jornada a la Portella, on els instructors escalaren la Portella Petita, des de la qual es pogueren prendre fotografies ben espectaculars.

Amb gairebé 137 anys d'història i 5.000 socis, el Centre Excursionista de Catalunya és una entitat pionera en la promoció d'activitats i esports de muntanya. Amb l'Escola de Muntanya, el Servei de Tecnificació, els Guies del CEC, els seus equipaments i les seccions esportives i culturals, el CEC posa a l'abast dels seus socis i del públic general la formació, la pràctica i el perfeccionament dels esports de muntanya.

ROGER ROVIRA

This advertisement features a black and white photograph of a skier in a green jacket and dark pants, captured in a dynamic pose as if turning on a snowy slope. In the background, a small town with snow-covered roofs is visible. A large QR code is positioned in the top left corner. The text 'ESCOLA ESQUÍ ALPÍ' is written in large, bold, black capital letters, with 'oxineu.com' in a green, lowercase font below it. At the bottom, a black rectangular box contains the text '20% de descompte als socis del CEC' in green.

This advertisement has a dark, atmospheric background showing a silhouette of a person standing on a mountain peak against a sunset or sunrise sky. The text 'Repte 2013' is prominently displayed in white and red. Below it, the text 't'hi atreveixes? més informació a:' is written in white, followed by the 'oxineu.com' logo in red and white. A QR code is located in the bottom right corner.

PRAMES i el CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA presenten

Una obra que us seduirà

Seduït per valls i cims (Volums I i II)

Fotografies de Juli Soler i Santaló (1865-1914)

Col·lecció: **Enfocant el Passat**

VOLUM I Catalunya, Mallorca i el vessant nord dels Pirineus són els territoris que Juli Soler va trepitjar habitualment des de la fi del segle XIX en les seves excursions de caràcter social. D'altra banda, la Vall d'Aran serà l'objecte del seu primer gran projecte personal.

Autor: Francesc Roma

Format: 22,5 x 22,5 cm / cartoné / 165 pàg.

PVP: 25 € (18,75 € per als socis CEC)

VOLUM II A principis del segle XX Juli Soler va recórrer i fotografiar les altes valls d'Osca i, en companyia de Francesc Carreras i Candi, va visitar nombroses poblacions de les comarques més meridionals d'aquesta part de l'Aragó. A banda del format fotogràfic de 13 x 18 cm, també va fer imatges panoràmiques, especialment de l'alta muntanya.

Autor: José Luis Acín

Format: 22,5 x 22,5 cm / cartoné / 213 pàg.

PVP: 25 € (18,75 € per als socis CEC)

Per a més informació:

www.prames.com

Centre Excursionista de Catalunya

Truqueu al 933 152 311

El turó Gros del Montseny, un dibuix de Dionís Baixeras

Amb poc més de dinou anys, Dionís Baixeras, nascut a Barcelona el 1862, ja dominava la tècnica del dibuix que segurament practicava a l'Escola de la Llotja i, a més, marcat per l'esperit romàntic del seu temps, descobria en la natura els elements que serien més tard opcions segures dels seus temes més estimats en temps de maduresa: l'escenari natural dels pastors de la muntanya i de la gent del mar, protagonistes habituals de les seves obres.

Possiblement descobria també el plaer de la percepció directa del món natural a través de l'esforç físic propiciat per l'ambient que es respirava a l'Associació d'Excursions Catalana, precursora del CEC, on pertanyia, i on la descoberta del territori català va estimular no solament la visió d'entorns nous, sinó també la possibilitat privilegiada per als artistes i els primers fotògrafs, de la seva captació. Sabem que en el fons d'art del CEC es guarden altres dibuixos fets a la ploma per aquest pintor, així com anotacions i dibuixos realitzats per altres pintors del moment, aleshores també, joves entusiastes descobridors de la natura, com ho van ser, Santiago Rusiñol i Alexandre de Riquer.

En aquest dibuix, Baixeras aïlla el turó Gros del Montseny respecte al seu context i sobre el fons del paper, de manera que la visió pren força i protagonisme en relació a d'altres possibles elements naturals propers. Al mateix temps, oblida conscientment recolzar el massís sobre una base real, de manera que la visió adquireix una dimensió aèria, aguditzada per la forma ascendent del seu cim, potent i noble. D'igual manera, el traç de la ploma guiada per la mà de l'artista, tot establint el volum del turó, pren una direcció reiterada que insinua la presència del vent, absent en el moviment d'arbres o matolls que no hi són. El costat esquerre del turó on l'artista assenyalava pedres i volums, emfatitza aquesta possible presència. Tot plegat dota al turó d'un moviment proper al d'un organisme viu, més

envoltat el turó.

El nom de Dionís Baixeras va estretament lligat a la seva voluntat de representació de tipus senzills de la terra catalana, la gent de la muntanya, els pastors, i la gent del mar, vells mariners a prop de les seves barques sargint les xarxes. No és tan coneguda la seva quantiosa obra de dibuixant.

La capacitat d'observació i la sobrietat del seu traç com a dibuixant

Turó Gros, dibuix de Dionís Baixeras (1881) fet en tinta sobre paper, als municipis de Fogars de Montclús i Montseny, al vessant sud del massís del Montseny, vist des del coll Sesbasses, al costat del turó de l'Home. Aquest dibuix es publicà per primer cop en l'article "X. Al Montseny" de Ramon Arabia, a l'Anuari de l'Associació d'Excursions Catalana (1881).

evident que la petita referència a la presència viva i real d'una cavalleria i una figura humana empetides i resoltes gairebé en forma de taca. Baixeras no oblida escriure el seu nom *Turó Gros* ben clar i visible per perfilar-ne la seva identitat. Inquestionable també és la llibertat del pintor quan dóna protagonisme a l'espai buit, no com a entorn de la forma dibuixada, sinó com a element expressiu: es pot llegir com l'aire que

va ser reconeguda el 1908, quan l'Ajuntament de Barcelona va premiar la sèrie de cinquanta dibuixos fets al carbó que representaven escenaris urbans, racons i aspectes de la ciutat que havien de desaparèixer amb la projectada reforma de la ciutat.

Les condicions de sobrietat, precisió, posició personal i capacitat d'observació ja eren ben visibles en aquest dibuix fet en l'inici de la seva trajectòria professional.

899 / MARÇ

- 8** Travessant l'arxipèlag de Cap Verd (Roger Rovira)
- 20** L'esquí nòrdic a Catalunya (Jordi Ollé)
- 26** Sector d'escalada de la Cova de l'Ós. Montserrat (Roger Cararach)
- 32** El secrets dels canyons de l'Ebre (Toni Salas)
- 40** L'exili de la Mare de Déu de Núria (1936-1941) (Manuel Castellet)

900 / JUNY

- 8** Adlerweg, l'alta ruta del Tirol (Ferran Alexandri)
- 20** Tirol, una trilogia del VI grau (Armand Ballart)
- 30** De la serra del Montsià al delta de l'Ebre (Alfred Montserrat)
- 40** Dietari de la Transpirinencia. Primera part (Ton Barnils Carrera)
- 52** Les costes del Garraf amb caiaç de mar (Roger Rovira)
- 58** Explorant el Dolpo. En el centre del monsó (Toni Salas)

901 / SETEMBRE

- 8** 1961: Huascarán Sur. Un pas vers l'alpinisme d'altitud (Jordi Pons Sanjinés)
- 20** Pòquer de vies al Ripollès (Marc Umbert Llorens)
- 30** En BTT per la vall de Tena (David Guiu Oliver i Olga Rovira Pijuan)
- 40** Els Andes a cop de pedal (Gerard Castellà)
- 52** Via d'escalada en memòria de Francesc Beato i Vicens (Òscar Masó Garcia i Albert Masó Garcia)
- 58** Una excursió pel Montsant. Pels camins de bast de la baronia de Cabassers (Antoni Cabré Puig)

902 / DESEMBRE

- 8** El gorg Negre de la riera de Gualba (Ferran Alexandri i Alfred Montserrat)
- 18** El Montseny és una ametista que tothom anhela (Carles Albesa)
- 24** Circuit excursionista pels Ports (Antoni Cabré Puig)
- 32** Descobrir a peu el parc nacional Grand Teton (Josep Maria Sala i Albareda)
- 42** La depressió del Danakil: el forn d'Etiòpia (Jordi Lloret Prieto)
- 54** Una excursió al Sàhara, el desert més gran del món (Borja Bouza, Pep Rafanell i Ferran Alexandri)

Muntanya

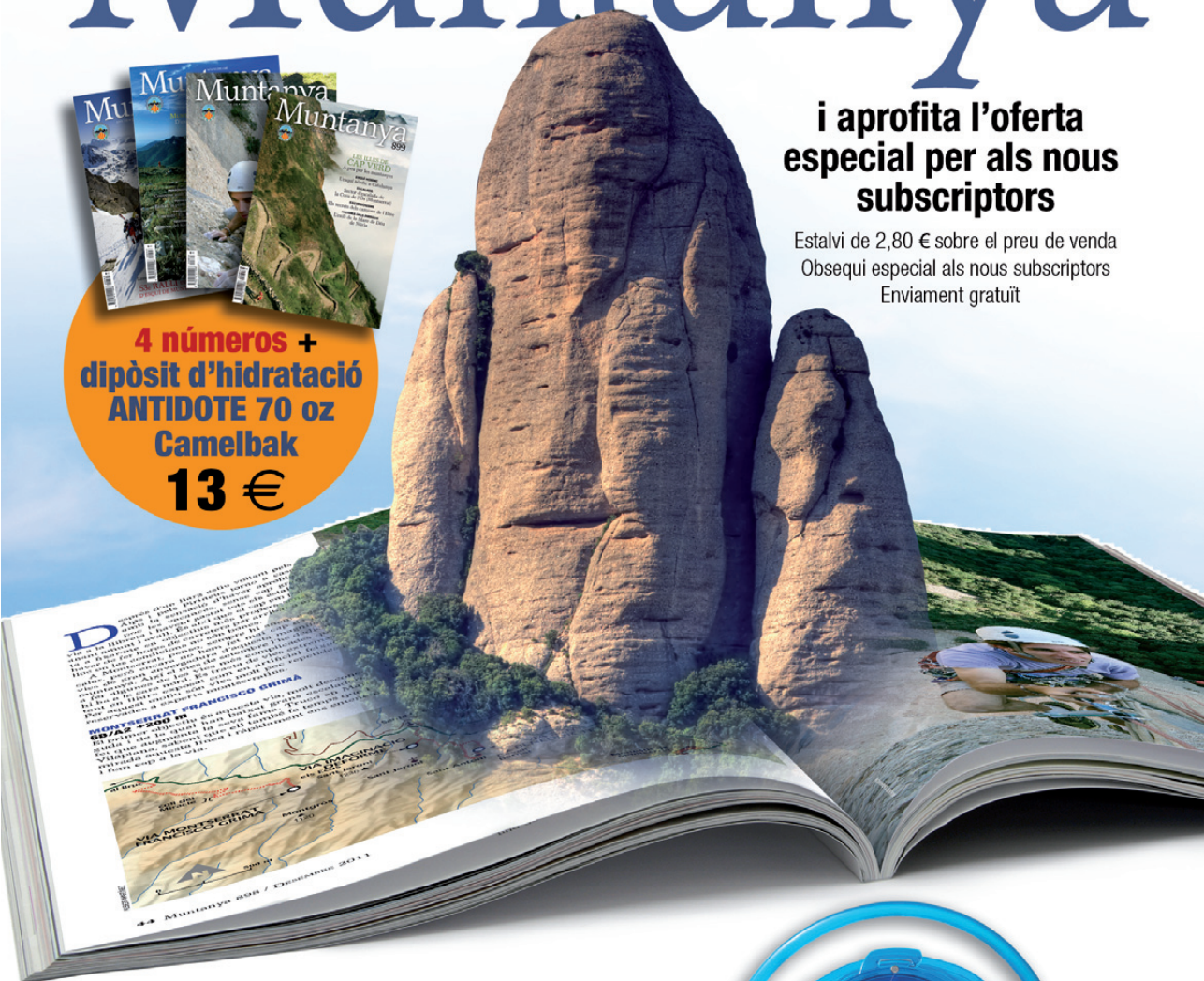
Subscriu-te a

**i aprofita l'oferta
especial per als nous
subscriptors**

Estalvi de 2,80 € sobre el preu de venda
Obsequi especial als nous subscriptors
Enviament gratuït

**4 números +
dipòsit d'hidratació
ANTIDOTE 70 oz
Camelbak
13 €**

**Dipòsit
d'hidratació
ANTIDOTE 70 oz
Camelbak**

- Dipòsit fàcil d'obrir i tancar (només 1/5 de volta).
- Fàcil de netejar i omplir.
- Lleuger i poc voluminós.
- Fàcil de col·locar.
- Provist de Quick Link System.
- Valorat en 45 €.

Contacta 933 152 311

De dilluns a divendres de 9 a 13 i de 16:30 a 21
Per correu electrònic: revista.muntanya@cec.cat

Centre Excursionista de Catalunya
Paradís, 12 – 08002 Barcelona

On la neu, és molt més que neu

Baqueira Beret • Boí Taüll Resort • Port del Comte
Espot Esquí • Port Ainé • Tavascan Tuixent-La Vansa
Virós VallFerrera • Aransa • Lles de Cerdanya
Sant Joan de l'Erm

www.aralleida.cat

Diputació de Lleida
Patronat de Turisme